Ulgivarekorsb. EESTI TEATAJA
Sthlm, Malmskillnadsgatan 9

EESTI TEATAJA

Ilmub kolmap. ja laupäeval
Üksiknumber 50 ööri

No. 53 (325) Pühapäev, 18. juuli 1948. 5. aastakäik

1939 ja nüüd

"Seisukord on nüüd sama tõsine kui 1939. aastal" — see ütlus on esinenud viimastel päevadel üha sagedamini ametlike isikute sõnavõttudes ja läänemaade ajakirjanduse kommentaarides rahvusvahelise poliitilise seisukorra kohta. Nagu teame, lõppes 1939. a. sündmuste areng teise maailmasõja lahtipuhkemisega ja järelikult tekib nüüd küsimus, kas 1948. a. sündmused ei juhi maailma ka kolmandasse maailmasõtta?

Kui lähemalt võrrelda 1939. ja 1948. aasta sündmuste arengut ja rahvusvahelist poliitilist seisukorda, siis leiame, et siin võrdluseks leidub ainult väheseid pidepunkte. 1939. a. oli maailm nautinud rahu juba üle kahekümne aasta, sisepoliitilised olud olid peagu täiesti stabiliseerunud ja kõikjal valitses, välja arvatud Nõuk. Liit ja osalt ka Saksamaa, majanduslik heaolu. Nüüd, 1948. a., sipleb aga kogu maailm teise maailmasõja päranduse likvideerimise valudes, igal pool valitseb majanduslik laokilolek ja sisepoliitiline segadus. Ka on rahvusvaheline poliitiline olukord nüüd hoopis teine kui üheksa aasta eest. Siis moodustas Euroopa maailmas võimsa rahvusvahelise poliitilise jõu, kus domineerivateks olid Briti impeerium ja Saksamaa, kuna Ameerika oma isoleerimispoliitika tagajärjel oli kadunud esimese maailmasõja likvideerimisega ka Euroopa näitelavalt. Nüüd aga, pärast Saksamaa purustamist ja Briti impeeriumi nõrgenemist, on Euroopa poliitilisel näitelaval esimese viiuli osa siirdunud Nõuk. Liidu kätesse ja uue jõuna on ilmunud näitelavale Ameerika. Maailmapoliitika keskpunktiks ei ole enam Euroopa, vaid kõik viis maailmajagu. Seega on rahvusvaheline poliitiline olukord nüüd palju komplitseeritum, kui see oli 1939. aastal.

Rahvusvaheline seisukord 1948. a. ei erine 1939. aasta omast ainult oma struktuurilt, vaid k o g u o l e m u s e l t. Siis püsis maailmakord esimese maailmasõja järele kujunenud süsteemi raames, kuna aga nüüd on süsteem alles väljakujunemise järgus, kus juures teise maailmasõja järele tekkinud uue rahvusvahelise poliitilise olukorra vormimisel ollakse veel algstaadiumis. Et sellises olukorras võib tekkida aegajalt partnerite vahel väga t õ s i s e i d k o n f l i k t e j a o h t l i k k e s i l m a p i l k e, on arusaadav ning ütlus, et "seisukord on nüüd sama tõsine kui 1939. aastal", on täiesti õigustatud.

Kuid kas on ka õigustatud teha sellest järeldusi, et ka nüüdsele pingele peaks tingimata järgnema sõda nagu 1939. aastal?

Enne 1939. a. ei salanud sakslased kunagi, et nad Versaillesi rahulepinguga Saksamaale tehtud "ülekohut" teevad kord heaks. Ja juba Hitleri võimuletulekuga hakkas Saksamaa rühkima oma eesmärgi poole. Küsimuses aga ei olnud nüüd enam Saksamaa vanade piiride taastamine, vaid ka tagatiste loomine, et tulevikus enam uut "ülekohut" ei sünniks. Saksamaa "taastamise" poliitikat võisid teised sallida ainult teatud piirini. Kuid Hitler ei leppinud ainult Austria ja Tshehhoslovakkia annekteerimisega. Tagajärjeks oli sõjaline konflikt.

Nüüd, 1948. a., on Saksamaa lõhutud tükkideks ja kogu saksa rahvas põlvedele surutud. Ta ei tohi kõssatagi "taastamisest". Kuid Saksamaa asemel esineb nüüd suurejoonelise "taastamise" poliitikaga Nõuk. Liit, kes esimese maailmasõja järele kaotas suuri maa-alasid läänes ja idas. Ta ongi juba "taastanud" Baltimaad, osa Poolast, Bessaraabia ja anastanud veel osa Saksamaad, Rumeeniat ja Ungarit ning osa Mongooliat ja püüab nüüd endale Hitleri eeskujul luua tagatisi uue "ülekohtu" vältimiseks. N. Liidu julgeolek näib olevat aga "tagatud" ainult siis, kui nii Aasia kui ka Euroopa mandril on tekkinud olukord, kus on olemas a i n u l t Nõukogude Liidule sõbralikud valitsused, mida taotles ka Hitler. Ainult siis, kui ka Londonis istub Moskva komissar (Hitler tahtis sinna panna Gauleiteri), alles siis on Nõuk. Liidu julgeolek tagatud ja maailm võib jälle rahus elada.

Vahe Moskva ja Berliini poliitika vahel ning seega ka 1939. ja 1948. aasta vahel seisneb selles, et ekspansiivne saksa imperialism o t s i s meelega konflikte, kuid Moskva imperialism püüab v ä l t i d a konflikte, püüdes saavutada oma eesmärke hoopis rafineeritumal kujul — oma mõjupiirkonnas olevate maade aluste õõnestamise ja oma vastaste vastupanujõu laostamise teel. Ta eelväed on asunud positsioonidele kõikjal iga viie maailma osa kolgastes ja need on ka saavutanud juba mõnegi tõhusa võidu. K o l m a s m a a i l m a s õ d a o n s e e g a t e g e l i k u l t j u b a k ä i m a s, kuigi veel ei paugu suurtükid ega lõhke aatompommid. Ja selles sõjas on läänemaad oma demokraatliku mõtlemisviisiga totalitaarsest Moskvast hulga halvemas seisukorras. Ja see äratab üha rohkem Moskva isu.

1939. ja 1948. aastate ajavahemikul on maailma nägu tundmatuseni muutunud. Ei ole muutunud ainuüksi poliitiline maakaart ja sõjatehnika, vaid ka inimeste mõtlemisviis on muutunud natsismi ja bolshevismi propaganda tagajärjel. Selle tagajärjel ei ole aga ka sõjalise interventsiooni läbiviimine enam nii hõlbus, kui see oli veel üheksa aasta eest. Moskva õõnestamistööle ja seega ka Nõuk. Liidu imperialismile võiks lõpu teha ainult relvaga, nagu see sündis 1939. aasta järele Hitleriga. Kuid kas on juba aeg käes relva haaramiseks?

Churchilli arvates oleks praegu soodne moment kolmanda maailmasõja alustamiseks. Aga kas mõtlevad vastutavad riigimehed samal viisil? 1939. a. oli olukord lihtne — siis otsustas küsimuse Hitler. Kas on Stalin Hitlerile sarnane ka selles suhtes?

H. V.

Raskusi eestlastele rahareformist

Saksamaa eestlaste kultuurilised üritused ja omaorganisatsioonid kannatavad

Saksamaa läänetsoonides teostatud rahareform, millega senine mark kaotas üheksa kümnendikku oma väärtusest, tabas võrdlemisi raskesti meie kaasmaalasi põgenikke. Esialgu vahetati vana raha ainult niipalju, et igaüks sai 40 uut marka, hiljem lubatakse veel 20 marka juurde, kuid see sünnib alles mõne aja pärast. Uus mark omab küll head väärtust ja selle eest saab nüüd ka kaupu osta, mis pärast rahareformi müügile ilmunud ja mille järele, näit. riidekaubad ja jalanõud, suurt vajadust tuntakse. Samuti saab uue margaga ka lisatoiduaineid osta. Kuid uut raha ennast on v ä h e. Raskesse olukorda näivad sattuvat Saksamaa eestlaste kultuurilised ettevõtted, eriti ka koolid, mille ülalpidamiseks ja toetamiseks kaasmaalasil raha ei jatku. Samad raskused on tabanud ka majanduslikke omaettevõtteid. Et olukord on tõsine, see kajastub Saksamaa eestlaste häälekandjais, kus kaputatakse kaasmaalaste südameile.

Vääringureformi tervused on alles mõjule pääsemas, esialgu saadud 40 mrk. on lõppemas, paljudes peredes pole lisa tulemist näha, konstateerib E. Post. Kõige valusamalt puudutab aga reform pagulaste ettevõtteid, eriliselt kultuurilist tegevust. Veeringud, mis varemalt kergemini jõudsid ühiskondlike organisatsioonide toetuseks, on nüüd väheseks jäänud. Sellepärast manitsetakse nüüd kokkuhoiule ja väljaminekutes plaani tegemisele. Erilisteks murelasteks kujunevad k o o l i d. Kardetakse tõsiselt, et vähemad rahvusgrupid ei suuda vastu pidada näit. gümnaasiumide osas, kui neid tahetakse hoida endisel tasemel. Sellepärast muutub koolide probleem üldse t e r a v a k s.

Kuid samal ajal manitsetakse raskuste ees mitte longu vajuma. Sest siis kaotataks enam kui ollakse ära teeninud.

R a h a l i s t e v õ i m a l u s t e s u h t e s veidi teisel arvamisel on aga E. Rada. Seal konstateeritakse, et esialgsel vaatlemisel torkab küll silma rahapuudus, millega põhjendades loobutakse kultuuriliste ürituste toetamisest, kuid asjaolusid lähemalt vaadeldes, jõutakse otsusele, et r a h a p u u d u s t s i i s k i e i o l e.

Raha kadumise probleemi seisukohalt peame konstateerima, et suurelt osalt on likvideerunud mitmesugused säästäsummad endises vääringus. Nende säästsummade kadumine ei ole aga võrdne raha enese kadumisega meie pagulaskonnast, sest vana raha asemele on tulnud uus, kuigi numbriliselt vähemas ulatusts, ütleb E. R.

Teiseks on toimunud nihkumine raha omajate koosseisus, kui arvesse võtta raha ostujõudu. Palgasaajate kiht, kelle käes olev rahasumma enne ei omanud reaalselt suuremat kaalu, on nüüd peamised raha omajad. Numbriliselt on käesoleval momendil raha kaotanud kõik need, kes seda said eraalgatuslike urituste korras ja palgasaajatest need, kes teenisid meie oma-organisatsioonides.

Kolmandaks on praegu rahalistes raskustes kõik omakultuurilised, hariduslikud ja omaalgatuslikud üritused ja omaorganisatsioonid, kuna nende sissetulek koosnes kas annetustest ja toetustest, meie oma rahva hulgas levitatud toodetest või oma rahvusgrupi maksustamisest. Kõik need sissetuleku alad on momendil kuivanud kokku miinimumini.

Järeldades sellest, et rahapuudus siiski nii suur praegu ei ole, tuuakse veel näide, et ühes laagris olevat igakuuline palgatulude sissetulek väljaspoolt umbes 50.000 mrk. See summa on ostujõult suurem enne reformi saadud palgatulust.

Et omakultuuriliste ettevõtete toetamine on lõppenud ja need kitsikusse sattunud, on E. R. arvates tingitud sellest, et täisväärtuslikku marka kasutavad kaasmaalased nüüd toidule lisa muretsemiseks, milleks tekkinud avaramad võimalused. Samuti katsutakse uuendada riietust ja jalanõusid, milleks uue raha juures samuti võimalusi. Ja peale selle püütakse u u t r a h a h o i d a. Viimaks tuleb veel arvestada sellega, et kultuurilised tarbed pole inimeste juures kunagi kuulunud esmajärguliste hulka.

Selleks tulevat nähtavasti uuesti h a k a t a s e l g i t a m a k u l t u u r i l i s t e t a r v e t e r a h u l d a m i s e v a j a d u s t.

Vääringureform tõi muidugi teatavaid raskusi ka eesti ajalehtedele Saksamaal. Londoni E. Hääl teadis koguni jutustada, nagu võiks E. Post ja Sõnumid seisma jääda. Õnneks ilmuvad need siiski edasi ja nagu juba teatasime, hakkas Eesti Rada pärast rahareformi ilmuma koguni 3 korda nädalas,

Isakese üleküte läinud lapsed

Stalini võitlus moraalilageduse ja . . . kiriku vastu

Venemaal on nüüd pärast sõda väga palju niisuguseid inimesi, kes on kokku puutunud läänega. Tuhanded ja mitmed kümned tuhanded mehed on seal käinud ja mõndagi oma silmaga näinud. Tõsi küll; nad on näinud ainult rüüstatud Euroopat, kuid siiski on nende silm seal märganud niipalju head, mida nõukogude maaga üldse võrreldagi ei saa. Meestega koos on ka paljud naised Euroopas käinud ja oma silmaga sealset ilu imetlenud.

Nõukogude võimu seisukohalt on sellel halvad tagajärjed. Inimesed ei hoia keelt hammaste taga. Jutustamine nähtust-kuuldust on küll hädaohtlik, kuid palju immitseb siiski läbi. Ja sellest tekkivate kahtluste pärast, et kas nõuk. "paradiis" ongi paradiis, on võim ärritatud.

Ei aita midagi, et seletatakse — nõuk. inimene on peajagu pikem igast läänlasest. Kes oma silmaga näinud, see seda juttu enam ei usu.

Lääne ilusaid riideid ja saapaid ei saa eitada ega nõuk. omadest halvemaiks kuulutada, aga miks selle asemel mitte maha teha lääne m o r a a l i, mis nõukogude inimesi olevat rikkunud. Siiamaani kiruti ja ähvardati v a i m u i n i m e s i, et need olevat lääne "mädanenud" mõju all. Nüüd kirub Pravda, et nõuk. inimesed on k õ l b l u s l a g e d a k s muutunud kokkupuutumise tagajärjel läänemaailmaga, nõnda et Stalin ise olevat sunnitud asja käsile võtma.

Partei ja valitsus tulevad varsti karmide seadustega, mis peavad korrale kutsuma "üle aisa viskajad" abielumehed, lõpetama mitmenaise pidamise, abielulahutused jne.

Kui kõrge see moraal Venemaal enne sõda oli, pole muidugi täpselt teada, kuid et perekondade lahkuminek tühisel põhjusel oli harilik asi, see polnud uudiseks läänemaailmas. Isegi uhkustati sellega, et nõukogude abieluseadus olnud kõige "liberaalsem" maailmas. Tõepoolest, see võimaldas lahutuse ainult ühe abielupoole nõudel, protseduur võttis vaid tunnikese aega ja maksis ainult 30 rubla. See "liberaalsus" on aga nüüd lõpetatud. Hiljuti kehtestatud määruste puhul ei lahutata enam abielusid ü h e a b i e l u p o o l e e b a t r u u d u s e tõttu, vaid truudusemurdja pistetakse lihtsalt pokri. Aga sellest näib üksi veel vähe olevat, ebakõlblus on läinud nii kaugele, et partei ametlik häälekandja peab oma veergudel ära tooma lugusid nõukogude kodaniko (keda sama ajaleht alles paari kuu eest seadis pea jao kõrgemale lääne kodanikest nii oma moraali kui muude omaduste poolest) intiimelust ja isiklikest vahekordadest — häbiks ja hoiatuseks! Ja Stalin peab omale võtma veel lisaks ühe uue ülesande — võidelda üleküte läinud meeste ja naiste vastu.

Üks kodumaalt pääsenud lätlanna olevat jutustanud ka uuest kummalisest "abielukorraldusest" Baltikumis. Nimelt sunnitavat naisi, kelle mehed põgenenud sõjakeerises, või teisiti kaotsi jäänud, võtma omale uued mehed. Ja vaba valikut polevat, vaid võtta tulevat see, kelle võimud määravad. Määratuteks olevat aga pilusilmsed "peigmehed". Jääb vaid küsida, kas seegi sünnib "moraalipäästmise" eesmärgil.

Moraalilageduse likvideerimise kampaania — sellist nimetust kannab uus aktsioon, on läinud isegi nii kaugele, et Moskva teater pidi oma ettekande jaoks võltsima Shakespeare "Romeo ja Julia" teksti. Olevat lubamatu näidata nõukogude noortele draamat, mis rajaneb 14-aastase plika armulool. Seepärast tehti Julia 17-aastaseks! Ühe kultuurimaja direktor Krimmis saab sarjata seepärast, et ta lubanud noortel tantsida kõlblusvastaseid a m e e r i k a t a n t s e, kanda tütarlastel odavaid moeehteid ja teha omale i m e l i k u d s o e n g u d.

*

Ja suure kõlbluslahingu eel on ka kirikule kallale karatud. Sõja ajal suures hingehädas välja kuulutatud "usuvabadusele" hakatakse nüüd päitseid pähe tõmbama, sest on kindlaks tehtud, et vene rahvas kipub kirikuid hoolsamini külastama kui partei miitinguid. Ja leeriskäimine, kiriklikud laulatused ning muu selline "moraali langus" olevat hirmsat hoogu võtnud. Sellepärast on Pravda annud käsu teritada mõõka usuvabaduse vastu ja et olgu lõpp erapooletusel kiriku suhtes. Stalin ise ütelnud, et tuleb aktiivselt võidelda religiooni ja kõige muu sellega ühenduses oleva "rämpsu" vastu. Nii et partei asub nüüd jälle usuvabadust ja kirikut likvideerima. Mis muidugi ei keela läänemaailmale kuulutamast, et ei valitse suuremat usuvabadust ühelgi muul maal kui N. Liidus!

Briti diplomaat Washingtonis arendab koostööd Lätiga

Uus Briti saadik Washingtonis Oliver Frank, kes oma volitused presidendile esitas 3. juunil, on samal ajal saatnud Läti saadik A. Bilmanisele ametliku kirja, millega ta teatab oma akrediteerimisest USA valitsuse juurde, teatavad läti ajalehed. Saadik A. Bilmanisele saadetud kiri lõpeb väljendusega, et minister O. Frank hindab kõrgelt koostööd Läti vabariigi esindajaga, avaldadades lootust selle edaspidiseks jatkumiseks sõbralikus vaimus, nagu see alati on olnud Briti kuningriigi ja Läti Vabariigi esindajate vahel, kusjuures see vahekord veel enam süveneks.

See pole tavaline diplomaatiline kiri, vaid sellest võib välja lugeda, et Briti tunnustab Balti riike.

Kahjuks puudub informatsioon, kas ka teised Balti riikide esindajad on sellise kirja saanud.

Paatkond balti põgenikke,

kes möödunud aasta augustis asus Rootsist teele USA-sse kalapaat "Sveaga", istus seni interneerituna Ellis Islandil. Nüüd olevat lätlased vabastatud (neid oli 16) ja 8 eestlase vabakslaskmine olevat päevade küsimus, teatatakse USA-st.

Jõudnud USA-sse jutustasid lätlased "Svea" paatkonnast, et selliste pisikeste paatidega kavatsevad põgeneda USA-sse kõik baltimaalased Rootsis. USA immigratsioonivõimud, kes püüavad kõigiti takistada illegaalset sisserändamist, olid alarmeeritud ja tulljad interneeriti otsekohe.

Autoõnnetus taani kuningannaga

Taani kuninganna Ingrid sõitis autoga, mida ise juhtis, vastu aeda ja sai niivõrd vigastada, et paigutati haiglasse. Vähemaid vigastusi said ka tema kaks tütart ja autojuht.

Kreeka mässuliste juht, kindral Markos, teatas raadios, et tema on valmis tegema "ausat ja demokraatlikku" rahu. Ateenast teatatakse, et kreeka valitsus ei võta vastu mässuliste rahupakkumist, vaid nõuab nende tingimusita kapituleerumist. Mässuliste kaotused on viimasel ajal olnud suured.

Ungari kompartei keskkomitee nõuab Tito tagasiastumist, kirjutavad Budapesti ajalehed. Tito ise käis Zagrebi lähedal inspekteerimas noorsoobrigaade, kes ehitavad raudteed. Ta võetud vastu suurima vaimustusavaldusega.

Vene langevarjuüksused on alustanud manöövreid USA "õhukoridoris" 40 km kaugusel Berliinist. See "õhukoridor" on praegu ainus ühendustee Berliini ja Lääne-Saksamaa vahel.

"Suurpoliitiline" sissemurd.

Kes Stokholmi õhtulehtede uudistejanu tunneb, sellele polnud mingiks üllatuseks teisipäeva pärastlõunal lugeda tolli ja paari pikkuseid pealkirju "suurpoliitilisest sissemurrust" Eesti Komiteesse. Kuid teatavaks üllatuseks oli siiski see, et nii Aftonbladet kui ka Expressen välja tõid mingi "USA agendi", kes hiljuti Stokholmis E. Komitee tegelastega "väga tähtsaid" läbirääkimisi pidanud ja kes olnud poolametlik USA esindaja. Nende läbirääkimiste tulemusist tahtnudki "kolmas pool" teateid saada ja kuna muud võimalust üle pole jäänud, siis valitud selline "ebaseaduslik tee".

Expresseni arvates olevat juba varem teada olnud, et balti ringkondade tegevus Stokholmis pole poliitiliselt sugugi nii süütu, nagu nad seda paista laskvat, et neil olevat sidemeid oma kaasmaalaste organisatsioonidega teisel pool ookeani ja et sealt tulevat rahalisi toetusi kaasmaalasile Rootsis . . . poliitiliseks tegevuseks. Lehel olevat koguni teateid, et baltimaalased Ameerikas on kindlas ühenduses julgestus. ja spionaazhiorganisatsiooniga Washingtonis, ainult ei olevat teada, kuivõrd see tegevus ulatab Euroopasse. Sellepärast olevat väga huvitav teada saada, mis asja üle kõneldi ameerika "misjonäri" ja baltimaalaste vahel siin ja kas need rääkimised olid nii tähtsad, et põhjustasid sissemurru "vastaspoole" poolt. Selle selgitamine võivat vastuse anda ka küsimusele, missugust osa mängivad baltimaalased Rootsis rahvusvahelises poliitilises mängus!

Kuid "paljastust" pole järgnenud, nõnda et õhtulehtede "müstiline suurpoliitiline sissemurd" jääb nende poolt tehtud oletuste suhtes õhku rippuma. Võimalik on aga, et "suurpoliitika" otsimine vaibus pärast E. K. abiesimehe J. O. Lauri seletust Dagens Nyheterile, et ta peab asja harilikuks sissemurruks, et saada kätte raha ja et sel puudusid poliitilised motiivid, kuna E. K. on apoliitiline organisatsioon; pabereist pole midagi kaotsi läinud ja kui mõnest on tehtud fotokoopiaid, siis pole neil mingit tähtsust, kuna seal pole saladusi ja sellepärast on jutt "suurpoliitilisest" tagapõhjast lausa luule. Ja USA külalise käigul polnud mingit poliitilist iseloomu, kuna see oli tavaline kirikutegelane-misjonär, kes ajab ainult usuasju. Laulupeo aegsed külalised olid aga ainult lauluvennad Saksamaalt.

Mis sihiga sisse murti ja kas see oli tavaline murdvargus, selle kohta võib-olla saabub kunagi selgus. Sissemurdjate "tööst" võib kahtlemata järeldada üht kui ka teist. Jutt USA agendist ja selle salajastest läbirääkimistest kuulub lapsikuste hulka, kuna see härra esines siin vägagi avalikult, pidades asjahuvilistele koguni avaliku ettekande, mis vaevalt mahub "salajase agendi" tegevusraamesse.

Itaalia kommunistide juht sai haavata

Üks ülirahvuslikult häälestatud Sitsiilia üliõpilane tulistas 5 lasuga Itaalia kommunistide juhti Palmiro Togliattit, kes saanud kaunis raskeid, kuigi mitte surmaohtlikke vigastusi. Tulistamine leidis aset pärast parlamendiistungit, kui Togliatti oli keeldunud võtmast jutule sõjakat üliõpilast.

Tavaline atentaat poliitikamehele tasakaalutult noorelt, nagu neid esinenud varemgi, eriti lõunamaise temperamendiga rahvaste juures. Ajalooratast pole need kunagi pööranud.

Itaalia viimastel valimistel allajäänud kommunistidele paistab aga atentaat nende juhile olevat lausa teretulnud. Kuigi süüdlane saadi kätte otsekohe ja paigutati trellide taha, veeretatakse kogu vastutus siiski valitsusele ja kommunistid on välja pannud kogu oma tugevuse, et nõuda valitsuse kukutamist. Siin-seal varem puhkenud streigid palgatõstmise eesmärgil on muutunud suuremõõtmeliseks ja palgalisa asemel nõutakse nüüd "mõrvarliku" valitsuse kukutamist.

Otsekohe pärast atentaadi teatavakssaamist saatis Stalin itaalia komparteile kaastundetelegrammi. Atentaat Togliattile on ka vesi prantsuse kommunistide veskile. Atentaaditeade Itaaliast tuli kasuks streigiõhutajaile.

Hilisemad teated ütlevad, et siseministri energiliste sammude ja valitsuse ultimaatumi tagajärjel kommunistidele, on viimased alistunud ja üldstreigi korralduse tagasi võtnud.

Eesti NSV Teaduste Raamatukogu A
Eep 229

Rahvusfondi valimiste "ebasoovitavad sekeldused"

Rahvusfondi juhatus kinnitas esinduskogu valimiste tulemused, välja arvatud IV piirkond (Upsala), kus valimised puudulikult olid läbi viidud. Stokholmi piirkonna valimised olid tühistamise ohus, kuna valimiste peatoimkond on konstateerinud, et siin on aset leidnud "teadlikke valimismääruste vastaseid eksimusi" ja on protokollis märgitud, et Stokholmi valimistoimkonna esimehe seisukoht on olnud hukkamõistetavalt erapoolik! Et ära hoida "ebasoovitavaid sekeldusi" oli peatoimkond siiski ette pannud valimistulemused kinnitada.

Kolmes esimeses piirkonnas on valimised toimunud korrapäraselt ja väärnäheteta, mispärast nende tulemused juhatuse poolt ilma pikemata kinnitati. Neljandas piirkonnas (Upsala, Västerås, Sundsvall) oli aga juhtunud niisugune lugu, et 18 raudkaardi omanikku Sundsvallis polnud valimismaterjali saanud, kuigi nad seda olid taotlenud. Sellepärast otsustati selle piirkonna valimised kinnitamata jätta ja Sundsvalli liikmeile võimalus anda täiendavalt valida. Nende valimispäevadeks määrati 15.—18. juuli, milleks ka valimismaterjalid nüüd kätte saadeti.

Stokholmi piirkonna (V) valimistulemuste tühistamine võiks tuua ki vaidlusi, kuna selgus, et siin polnud valimised korraldatud määruste päraselt. Juhatusele esitatud protokollis konstateerib valimiste peatoimkond, et valimisel on ette tulnud teadlikke valimismääruste vastaseid eksimusi ja et Stokholmi piirkonna valimiskomisjoni esimees on asunud hukkamõistetavalt erapoolikul seisukohal. Kuna aga peatoimkond on jõudnud arvamisele, et valimistulemuste kinnitamisel tekkis pikebasoovitavaid sekeldusi, siis pani ta ette Stokholmi tulemused siiski kinnitada.

Juhatuses tekitas see seisukoht pikki läbirääkimisi poolt ja vastu. Esitati ka ettepanek, et kuna valimismääruste rikkumise tagajärjel võib Stokholmi piirkonnas kuni 5 prots. valituist mitteseaduslikult valitud olla, siis valimised tühistada. Enamusega otsustati siiski (8:3 vastu) ka Stokholmi piirkonna valimised kinnitada.

Usaldusküsimus V piirkonna valimiskomisjoni esimehe suhtes jäi lahtiseks, kuigi ka see küsimus üles tõsteti.

Avalikkusele pole teatavaks tehtud, milles avaldusid teadlikud valimismääruste rikkumised Stokholmis või milles seisis komisjoni esimehe hukkamõistetav erapoolikus, sellepärast ei saa me nende suhtes esialgu seisukohta võtta. Loodame, et selle kohta autentsest allikast seletus antakse. Juhatuse koosolnud enamus (juhatus on 25-liikmeline) on nähtavasti ühinenud peatoimkonna taktikalise seisukohaga, mis taotleb ebasoovitavate sekelduste ärahoidmist. Aga kas pole siiski olulisem valijate ja Rahvusfondi toetajate usaldus? Kas ei kardeta, et usaldus võib kõikuma lüüa, kui valimisi on sooritatud teadlike eksimistega ja hukkamõistetava erapoolikusega, mille tagajärjel 5 prots. valituist võivad osutuda mittevalituiks? Usaldus Rahvusfondi vastu on aga tema tegevuses otsustava tähendusega. Sellepärast on avalik seletus möödapääsematu.

Kuus uut liiget

Kuus esinduskogu liiget osutusid teatavasti valituiks kahes piirkonnas. A. Mälk, A. Linkhorst, A. Adson ja J. Klesment palusid endid valituks tunnistada I piirkonnas (Malmö), nende asemel tulevad V piirkonnas (Stokholm) Sõmermaa, Brunhof, Linkvist ja Ränk. A. Kippar loobus I piirkonnast, kust tema asemel tuli Aibast, K. Talpak loeti valituks III piirkonnas (Norrköping, Södertälje), asemele tuli V piirk. J. O. Lauri.

Esinduskogu koosolek 15. aug.

Järelvalimiste tõttu Sundsvallis tuli juhatusel edasi lükata ka uue esinduskogu esimene koosolek. See määrati 15. aug. peale.

Moskva ei — mis edasi?

Pärast 8 päevast ootamist vastas Kreml lääneliitlaste protestinoodile Berliini blokaadi vastu. Vastus on eitav, nagu teatab Moskva raadio. Kreml süüdistab lääneliitlasi kõikide kokkulepe rikkumises Berliini ja kogu Saksamaa kohta. Peale oma valuutareformi olevat lääneliitlased jätnud teostamata demilitariseerimise, saboteerinud kahjutasukokkulepet, talitanud omavoliliselt Ruhri tööstusala suhtes, võtnud vastu Londonis lubamatu otsuse moodustada eraldi valitsus Lääne-Saksamaa jaoks, ühe sõnaga, teinud kõik võimaliku, et lõhestada Saksamaad.

Selline süüdistusvastus ei kahanda Berliini ümber tekkinud pinevust, vaid suurendab seda. Millistel tingimustel venelased oleksid valmis arutama läneliitlastega Berliini küsimust, selle kohta loeme Berliini ajalehtedest, mis ilmuvad venelaste kontrolli all. Need on: esiteks välisministrite nõupidamine, kus tuleks arutusele mitte ainult Berliini, vaid kogu Saksamaa küsimus, kusjuures läbirääkimiste aluseks oleksid punktid, mis idariikide välisministrid kiitsid heaks Varssavi konverentsil, s. t. ühtse valitsuse andmine kogu Saksamaale tingimusil, mis vastuvõetavad ainult Kremlile.

Teiseks, lääneliitlaste rahareformi otsekohene lõpetamine. Seega pole Moskva vastus eitav, vaid jätab võimalusi läbirääkimisteks, märgivad venemeelsed ajalehed.

Ükski välisministrite kongressidest Saksamaa pärast pole aga seni annud positiivseid tulemusi ja nii USA kui Suur-Britannia on teatanud, et nemad ei taha enam asjatut vaeva näha, sest venelased pole kordagi tulnud kongressile tahtega asuda asja tuuma kallale, vaid on pigem kasutanud neid kokkutulekuid "aknast välja" rääkimiseks.

Läänemaailma poliitilisis keskusis oodatakse lähemate päevade jooksul selgust selle kohta, kas loobutakse läbirääkimistest ka sedapuhku ja milliseid ettevalmistusi on tehtud, või tehakse seks puhuks, kui jäädakse endise seisukoha juurde, mitte kokku kutsuda välisministrite nõupidamist.

USA ja S.-Britannia on vahepeal tihendanud endi okupatsioonialade sidemeid prantsuse omaga. Prantsuse okupatsioonivõimude esindajad kolisid Frankfurti USA ja briti alade ühise keskuse juurde. Bizonia asemel võib seega varsti rääkida Trizoniast. Sakslased, kellele jäänud veel huumorimeelt, ongi jaotanud oma maa kaheks "riigiks" — Trizonia (Lääne-Saksamaa) ja Sedistan — SED — lühend idatsoonis võimutseva ühtluspartei saksakeelsest nimetusest.

Mis puutub Berliini elanikkonna meeleolusse, siis väliskorrespondentide teatel on see erandi tult läänesõbralik. Seda tõendasid ka spontaansed meeleavaldused briti end. välisministri Anthony Edeni külaskäigu puhul blokeeritud linna. Oma avalikus sõnavõtus ütles Eden, et Suur-Britannia jääb kindlaks võitluses Berliini pärast. Nende sõnade eest avaldati talle tormilist kiitust.

Kuigi Berliini blokaad on muutnud ohtlikult pinevaks rahvusvahelise olukorra, on sellel siiski olnud omamoodi tervendav mõju sakslaste mõtlemisviisile, nendivad väliskorrespondendid. Senine ükskõiksus ja loidus poliitiliste küsimuste vastu on kadunud. Ei ohata enam ainult oma raske elu üle ega oodata käed rüppes ainsat lahendust — sõda, vaid ilmutatakse poliitilist aktiivsust, rahvustunne on ärganud ja koondutakse oma juhtkonna ümber.

Poolehoid kommunistidele kahaneb seevastu iga päevaga. Nende miitingud on tühjad ja streikide õhutamisest pole seni midagi välja tulnud, kuigi Berliinis praegu küllalt töötuid ja elementi, kellele uus valuutareform pole toonud just paremusi. Et päästa oma prestiizhi, peavad kommunistid juba kiitma Marshalli-plaani ja saatma vene komandandile märgukirju blokaadi lõpetamiseks, sest vastasel korral polevat Berliinis varsti enam ühtegi kommunisti.

Parem polevat lugu ka idatsoonis endas. Põrandaaluste lendlehtede ja anonüümsete ähvarduskirjade hulk kommunistlikele tegelasile olevat kasvamas päevast päeva, jutustavad põgenikud sealt. Tuntakse kaasa blokeeritud berliinlastele ja vaatamata sellele, et ajalehed süüdistavad blokaadis ainuüksi lääneliitlasi, ollakse siiski vastupidisel arvamisel.

Tõsine kriis

Vene vastus on tekitanud tõsisema kriisi, kui pärast sõda üldse nähtud, on viimane kokkuvõte. Venelased kavatsevat takistada ka "õhusilda" Berliini ja lääne vahel, et lõplikult katkestada Berliini toitmist. Lääne liitlased annavad mõista, et nad on valmis jahilennukeid käiku panema transportlennukite kaitseks, kui venelased peaks tegema õhuliiklusele takistusi. Olukord muutub järjest teravamaks ja põnevamaks.

Miinide otsa on hävinenud või vigastada saanud sõja lõpust saadik 251 laeva. Kõige raskemini kõrvaldatavad on magneetilised ja akustilised miinid. Ühe sellise "ohvriks" langes hiljuti taani aurik "Köbenhavn".

Tshiili saadikutekoda võttis vastu uue seaduse, mille kohaselt kommunistlik partei kuulutatakse ebaseaduslikuks.

Marshalli plaani esindaja Rootsi jaoks, kol. Haskel, jõuab lähemal ajal Stokholmi. M. plaani täitmise ülesandel jääb ta Rootsi vähemalt üheks aastaks, teatatakse Washingtonist.

Eesti Teataja üksiknumbrid

on Stokholmis müügil kolmapäeva ja laupäeva ennelõunast alates.

*

Malmö eestlaste arv on viimastel kuudel näidanud suurenemise tendentsi, kuna ametivõimud on muutunud lahkemaks elamislubade andmisega ja paljud käitised, mis varem nõudsid erilubasid tööle asumiseks, võimaldavad nüüd tööd kiirelt ja ka meeleldi eestlastele. Ollakse ju nüüd kogemustest rikkam itaallaste eksperimendi kaudu. Malmö eestlased on töökohtadel oma korralikkuse, asjatundlikkuse ja töökusega end pannud maksma. Siinne tööamet on korduvalt tunnistanud, et senisest välismaalastest, kellega tööametil tulnud tegemist teha, olevat eestlased kõige enam otsitavad tööandjate poolt.

Teisest küljest avaldab soodsat mõju siinsete eestlaste omavaheline hea läbisaamine ja elav seltskondlik ja kultuuriline tegevus ja noorte rahvusliku kasvatuse eest hoolitseva Eesti Kooli ja Lasteaia olemasolu.

Tuntumatest tegelastest asus hiljuti Saksamaalt, Hamburgist siia prof. med. vet. **Kriisa**, kes tegutseb Malmö Hushållssällskapeti juures Trelleborgi piirkonna loomaarstina. Sama ülesannete juurde asub lähemal ajal Saksamaalt, Geislingenist siia jõudnud dr. vet. A. **Daniel**, kes praegu täiendab oma rootsi keele oskust, ja teeb väljasõite koos Kävlingenis asuvate eesti loomaarstidega.

*

Meie lapsed inglise koolides — on väike sõnum E. Hääles, milles edasi antakse Timesi koolinurgas kirjeldatud eesti, läti ja t. tööliste laste paigutamist inglise kooli. Autor näib kangesti rahul olevat sellega, et lastele ei asutatud omaette kooli laagris, vaid paigutati segamini inglise lastega inglise kooli. Nüüd olevat nad juba hästi segunenud, sest neile tuubitud päevade viisi inglise keelt. "Seda segunemist inglise lastega ei oleks laagrikool võimaldanud," ütleb autor. Just selle segunemisohu konsekventside pärast eestlased asutavadki oma koole (mida ka E. H. referaadile juurde oleks võinud lisada).

*

Tshiili suur ajaleht "El Diario Illustrado" on avaldanud neljast numbrist läbikäiva joonealusena Aleksander Kaelase broshüüri "The Worker in the Soviet Paradise" peagu täielikus hispaaniakeelses tõlkes. Joonealuse irooniliseks pealkirjaks on "Kapitalistide põrgu ja tööliste paradiis".

SÜNNIPÄEVALAPSI:

Prov. Julius Lill

saab 18. juulil 70 aastaseks. Ta on Tartu mehi, seal sündinud ja rohuteadlase hariduse omandanud. Tegutses siis oma erialal pikemat aega (1895—1918) Peterburis. Sealt keerulistel aegadel kodumaale tagasi pöördudes jatkas oma tegevust Tartus apteegi juhatajana ja hiljem omanimelise rohukaubanduse aktsiaseltsi juhatajana. Pikkade aastate jooksul oli ta tegev mitmesuguseis ettevõtteis ja organisatsioones. Ka oli ta 4. Riigikogu liige ja Tartu linnapea abi (1928—32). Alates a. 1928 nimetati Rootsi asekonsuliks Tartus. Praegu paguluses viibides võtab ta vana mehena energiliselt osa siinsestki seltskondlikust töõst, olles muu hulgas ka Rahvusfondi juhatuse liige, rohuteadlaste koondise esimees jne. Tema silmapaistval tähtpäeval tervitavad teda rohked sõbrad ja tuttavad Rootsis ja mujal.

*

Hiljuti pühitses oma 40 a. sünnipäeva Malmö Eesti Seltsi esimees agr. Juhan **Reitalu**, kellel sel puhul tuli vastu võtta paljude siinsete ja kaugemate sõprade parimad soovid meheikka astumisel. Agr. J. Reitalu jatkab oma kutsetööd Alnarpis seemnekontroili- ja katseasutuses, vabal ajal võttes osa aktiivselt ja juhtivalt seltskondlikust ja rahvuslikust tegevusest Malmös.

Leinateateid

Geislingenis on 8. 7. surnud Julius Lehtse (sünd. 27. 4. 1907 Jõhvis).

Helanen vangistatud

Soome lehed teatasid neil päevil, et dr. Vilho Helanen, kes juba mõnda aega viibis ülekulamisel, on nüüd kuulutatud vangistatuks ja paigutatud Helsingi lääivanglasse. Helase süüdistusasi tuleb arutusele Turu hoovikohtus.

"Lätlased, kaasmaalasi küüditakse!"

Venemaalt sõjavangist saabunud saksa sõdur läänetsooni jaamas hõikas: "Letten, Letten! (lätlased)". Juhuslikult jaamas viibivaile läti dp-dele sakslane seletas siis: "Teie kodumaal on käimas küüditamised. Küüditatavad paluvad härdalt kaasmaalasi maapaos aidata neid kõikide abinõudega." Nagu hiljuti teatasime, tõid sõjavangid teateid ka Eestist küüditamiste kohta.

Kes peaks juhtima võitlust.

Seisukohavõtt poliitilise keskuse asjus

Eesti rahva õiguste taastamise eest võitlust juhtivaks keskuseks saavad olla ainult Vabariigi Põhiseaduses ettenähtud organid, eeskätt Vabariigi President ja Vabariigi Valitsus. Meil on säilinud isikud, kes Põhiseaduse kohaselt on õigustatud ja kohustatud neid ülesandeid täitma. Ühine koosolek asub seisukohale, et võimalikult kiiresti kutsutaks kokku Vabariigi Presidendi asetäitja Valimiskogu Vabariigi presidendi valimiseks. Samuti tuleb võimalikult kiiresti Vabariigi Valitsuse koosseis täiendada.

Nõnda kõlab esimene punkt resolutsioonist, mille on vastu võtnud Saksamaal asuvate end. riigitegelaste koondise juhatuse ja ülesaksamaalise eestlaste esinduse juhatuse ühine koosolek ja mis võiks olla õieti lõpupunktiks meie kirjutuste sarjale "Huvitavaid vaidlusi", mis ilmus kolmes eelnenud E. Teataja numbris.

Oma otsuse tegemisel on nimetatud koosolek arvesse võtnud mitmesuguseid teatavaks saanud seisukohti ja arvamisavaldusi nii Rootsist kui ka teiselt poolt ookeani.

Aga kuna esimeses punktis formuleeritud seisukoht pole kohe teostatav, annavad järgnevad kaks punkti teotsemisjuhtnööre antud olukorras. Need kõlavad nõnda:

Kuna Riigikogu kvoorumi kokkusaamine praegu ei ole võimalik, Vabariigi Valitsusel aga ometi on vaja kandepinda oma tegevuses, on vajalik, arvestades ka mitmete riikide eksiilvalitsuste uuemaaegset praksist, moodustada Vabariigi Valitsuse asukohas vastav nõuandev organisatsioon, kuhu Vabariigi Valitsuse määramisel oleks koondatud maksimaalselt kõik selleks võitluseks kasutatavad jõud, nagu omaaegsed riigitegelased, mitmesugused pagulasorganisatsioonide juhtkonnad ja muud isikud, kes on võimelised ja tahtelised aktiivselt teotsema Eesti vabaduse taastamisel.

Kuni sellist organisatsiooni veel moodustatud pole, võiks selle aset ajutiselt täita praegu olemasolevad pagulasorganisatsioonid Rootsis ja teistes maades. (Meie harvendused. Toim.)

*

Siin kajastubki see seisukoht, mida eelmises E. Teatajas märkisime, et väljaspool Rootsit soovitakse eksiilvalitsuse kujundamist, kes asuks poliitilise võitluse etteotsa. Aga seisukoha võtjad on olukorda siiski hinnanud ja sellest siis tulenebki nende resolutsiooni lisapunkt, mis muudab küsimuse arendamise paenduvamaks ja oludekohasele rakendamisele võimalikumaks. Iseküsimus on muidugi, kas vastav "nõuandeorganisatsioon" peaks koostatama V. Valitsuse poolt määramise korras. Siin tuleb siiski tarvitada teist, ütleksime demokraatlikumat teed, kusjuures aga muidugi endastmõistetav on, et koondatakse kõik võimelised ja teotsemiseks tahtelised jõud.

Resolutsiooni lõpusõnadest "praegu olemasolevad pagulasorganisatesioonid Rootsis ja teistes maadaes . . ." ei selgu küll, missuguseid organisatsioone konkreetselt mõeldakse, kuid arvatavasti niisuguseid, mis praegu poliitilise võitlusega tegelevad.

Kalaplaani aasta-püügi ulatuses täitsid juuni lõpuks Haapsalu kalakombinaat, Varbla ja Lõuna-Hiiumaa kaluriühistud. Vormsi ühistu kalurid Vabamägi ja Rosenblad saavad kiita 10-tonnilise ülenormi eest ja Virtsu kalurid Aliide Liiv ja Helen Ritv on annud kumbki 2,5 tonni 1949. a. arvel.

Sovhoosides — riigimõisades märgitakse tublide töötajatena venelasi. Kaarepere sovhoosis on head heinaniitjad Jevmaanov ja Voronov ning kahekordse töönormi teeb Matvejev. Äsja asutatud Penuja sovhoosis Pärnumaal lüpsavad hästi Maria Nikolajeva, Piia Mändmets ja Salme Kalamees.

Koolinoorte tennisevõistluse parimad Harry Kalamäe ja Jüri Redel saadeti üleliidulisse treeninglaagrisse Riiga.

Viljandimaal läheb 11. juulil lahti punane laulupäev, millest võtvat osa 89 muusikakollektiivi 3000 liikmega. Laulupäeva propagandaks sõidab ringi Viljandi kultuurimaja laulukoor ja laulab gruusia, vene ja läti laule. Laulupäeva ettevalmistajatena märgitakse Tännasilma rahvamaja juhatajat Moostet, Põltsamaa keskkooli muusikaõpetajat Lemmikut ja Peglesti rahvamaja juhatajat Leppa. Laulupäevale tulevat ka Mustla orkester kolme 90-aastase mängijaga: Tungsam, Pill ja Lapp, kes olevat võtnud osa kõigist laulupidudest.

Tartu elanikud on lubanud "taastamistöödel" teha 1,5 milj. töötundi. Tööst võtab osa 165 asutust ja tehtud on 700.000 tundi. Vanemuise teatri nõlvak ja Heidemanni ning Viljandi tänavate vahe on seni korrastatud. Koolinoortele olla tehtud kolm spordiväljakut ja noortepark.

Saaremaa Kõrkvere ühistu kaluritest saavad püügi eest kiita August Room, Aleksei Room, Aleksander Saart, Vassili Agramets, Konstantin Pihk ja Mihkel Ise.

Moskva riiklik kammerteater on otsustanud kaks korda ette kanda A. Jakobsoni "Elu tsitadellis" ja teatri kunstiline juht Kairov ütleb, et see näidend olevat sobiv, kuna ületab rahvuslikud piirid.

Koolimajade korrastamise hoogtöö kohta on nüüd tehtud kokkuvõte. Sellest olevat osa võtnud 7800 inimest, 147 veoautot, ja 1270 hobuveokit. Koolimajade juurde veeti 7500 ruumimeetrit küttepuid ja 1200 tonni põlevkivi (nähtavasti uus koolimajade kütteaine). Remonditud 1650 sisustuseset ja 384 objekti, millest remont lõpetatud 67 juures. Kõige aktiivsem olnud Narva linn.

Heinatöö lõpetatagu enne viljalõikust. 3. juuli Rahva Hääl käsib juhtkirjas heinaniidu lõpetada enne viljakoristamise algust ning sõimab hobulaenutuspunkte mittekülladase abi eest kehvikutele ja isamaasõja invaliididele. Eriti halvasti on hobulaenutuspunktid tegutsenud piirirajoonis venelastega asustatud aladel.

Kohila laulupäeva peetud 4. juulil Tohisoo pargis 89 kollektiivi osavõtul. Koore ja orkestreid juhtinud Ernesaks, Vettik, Karindi, Vigla, Laurimaa ja Horm. Kõnelesid Harjumaa täitevkomitee esimees Turkestanov ja parteisekretär Meiel. Lavastati Paul Rummo dramatiseering "Mahtra sõda".

Heinanormid juba lähevad. Võrumaa Väinoja külanõukogu talupojad August Rikand, Johannes Vapra ja Leonhard Lilosson õiendasid esimestena oma heinanormid.

Tallinna Jahtklubi klubihoone nurgakivi panekul klubiülem Kaldmaa, ametiühingute kesknõukogu esimees ja Kalevi jahtklubi esimees Audu Tarmak, Kalevi purjespordisektsiooni esimees Hamlet Tiits. Tallinn-Riia purjejahtide võistlusel Tallinna reidil tuli võitjaks ainsana startinud naiskond Ester Käpa (Haapsalust) juhtimisel. N. Liidu tshempion Kusmanovi meeskond pidi eesti tüdrukutele alla vanduma, jäi teiseks.

Riigieksamid Tartu muusikakoolis sooritasid hästi klaveriklassi õpilased Linda Oja ja Maie Pärger ja vokaalklassis Loreida Hannula.

"Isamaasõja" invaliididele uute kutsete õpetamise küsimust algatades kirjutab Rahva Hääl, et endine kaugesõidutüürimees Herman Kiive, kes kaotas käe Tallinna lahingus (?) olevat õppinud raamatupidajaks ja tegutsevat ühes artellis.

Ka agitaatorid ise peavad ostma raamatuid. Raamatuaktsiooni agitaatoritele on tehtud ülesandeks ka endale raamatuid muretseda. Iga agitaator peab ostma raamatuid 50 rubla eest.

Kõrgete saakide lüli. Virumaal kolhoosis Uus Tee (asukohta ei ole targu märgitud) asutasid 6 kolhoosnikku Anton Siistrandi juhtimisel "kõrgete saakide lüli", milline peab valvama ja hoolitsema, et vili hästi kasvaks ja annaks kõrget saaki.

Truman demokraatide presidendikandidaat

Demokraatliku erakonna konvent valis oma presidendikandidaadiks Harry Trumani. Nimetamine ei läinud just päris üksmeelselt. Pärast mitmetunnilisi ägedaid vaidlusi jäi Truman siiski erakonna ainsaks kandidaadiks.

Raadiku kaotus

Anton Raadik kaotas Sonny Horne'ile. Seega luhtus ka ta lootus pääseda lähemal ajal võistlema keskkaalu maailmameistri Tony Zalega. Ta sai üsna raske kulmuvigastuse.

Kominformi peakorter ja häälekandja on Belgradist viidud Bukaresti. Neil päevil ilmunud kominformi bülletääni venekeelsel väljaandel on ilmumiskohana märgitud Bukarest. Varem ilmus see Belgradis.

Vene kompartei keskkomitee kiitis heaks kominformi otsuse Jugoslaavia kohta, teatas Moskva raadio. Kogu Jugoslaavias korraldatakse masskoosolekuid, kus vannutakse truudust Titole ja lubatakse kõhklematult jälgida talle.

Rootsi sotsiaaldemokraatlik partei saadab Berliini läänesektoreisse 20 tonni mitmesuguseid toiduaineid. Saadetis toimetatakse Hannoverist edasi lennukeiga. Ka Kanada valitsus on avaldanud nõusolekut saata toiduaineid Berliini läänesektoreisse.

Albaaniasse jõudis vene sõjaväedelegatsioon, teatatakse ametlikult Tiranast. Mis ülesanded delegatsioonil on, pole teada.

Argentiina annab Soomele laenu 18,3 milj. dollari ulatuses mitmesuguste põllumajanduslike ainete, nahkade ja taimeõli ostmiseks.

Milleks oleme kohustatud

Kaks intelligentsi hulka kuuluvat kaasmaalast — arst ja insener — saatsid meile pikema kirja oma mõtteavaldustega paguluskonna keskse juhtimise kohta. Avaldame selle kirjutuse tähelepanuväärivamaid mõtteid, ruumipuudusel kõrvale jättes üksikasjad.

T o i m.

Kõikide eestlaste pilgud olid rasketel okupatsiooniaastatel pööratud väljaspoole kodumaad, vabadel maadel viibivate eestlaste poole ühes kindla lootuse ja usuga südames, et viimased teevad kõik selleks, et meie riiklik iseseisvus taastataks. Nendele vabaduses olevatele eestlastele seati nii suuri lootusi, et sellest tekkis usk nn. kolmandasse võimalusse, s. o. abisse läänest. Selles lootuses elati ja töötati, kannatati ja tegutseti okupatsioonivõimude vastu nii salaja kui ka avalikult, selles usus mindi arvukail korril vastu surmale ja suurtele maistele kannatustele ning piinadele nii vene kui ka saksa koonduslaagreis, lootuses, et varsti vabaneb Eesti jälle ellujäänutele.

Kui meie, praegused eesti pagulased, 1944. aasta sügisel kodumaalt lahkusime viletsate ja eluohtlike sõidukitega üle mere, siis peitus paljudel meist südames tuline soov ja tahe: teha kõik, mida vabas maailmas saab teha oma rahva ja kodumaa heaks, et peatselt auga tagasi minna vabasse Eestisse. Kuid saabudes Rootsi, selgus meile kõigile, kui naiivsed olime olnud kodumaal "kolmanda võimaluse" lootuses, ja ka seegi kurb tõde, et meil puudus täielikult mingi organiseeritud poliitiline keskus, nagu see oli paljudel teistel okupeeritud rahvaste pagulastel.

Neli aastat on möödunud meie rahvuskaaslastel paguluses, väljaspool terrori all ägavat kodumaad. Korduvalt on rõhutatud, et meie, paguluses olevad eestlased oleme kõik oma rahva saadikud, kes peavad selleks tegema kõik, et valgustada kogu maailmale seda suurt ülekohut ja vägivalda, mis toimus ja toimub meie väikese rahva kallal, alates 1939. aastast, ja et meie kodumaa ja rahvas saaks jälle tagasi vabaduse, nagu seda mõistavad läänekultuuri rahvad ja meie.

Seda ootavad ja sellega arvestavad kõik kodumaal ja orjalaagreis kannatavad eestlased.

Kas peavad nad seda ootama nüüd meilt sama a s j a t u l t, nagu meie ise okupatsiooniaastatel? Kas oleme unustanud oma maa, rahva ja vabaduse nii ruttu ja laskunud ükskõiksusse ja passiivsesse ootamisse, et juhtub ime või et vabadus tuleb tagasi, ilma et meil tarvitseks selle saavutamise eest võidelda ja raskusi kanda?

Ei.

Peame pidama aktiivset võitlust oma iseseisvuse taassaavutamise eest. Peame energiliselt ja avalikult tegema kõik selleks, et iseseisvust tagasi saada, nüüd, kus selleks veel aeg, kus poliitilised olukorrad maailmas pole stabiliseerunud ja kus samasihilisi pagulasrahvaid on aktiivselt võitlemas oma vabaduse taastamise eest. Vaikselt veedetud aastate rea järele on meil hiljem palju raskem midagi saavutada, kui me pole kogu aeg aktiivselt olnud tegevuses oma rahva eluõiguse ja vabaduse eest, ja kui me pole ise näidanud, et tahame tagasi saada oma rahvale vabadust.

Kuid küsigem: kas oleme möödunud nelja aasta jooksul suutnud palju ära teha oma kodumaa kasuks ja kas oleme kasutanud k õ i k i võimalusi, et teha kuuldavaks oma kannatuses oleva rahva häält teistele vabadele rahvastele? Kas oleme oma s a a d i k u kohustusi võtnud suurima tõsidusega ja täie südamega?

Kahjuks mitte. Aga miks?

Oleme elanud "vanas vaimus" kõigi selle paremuste ja negatiivsustega. Oleme tähele panemata jätnud selle, et aeg ja temaga ühes ka olukorrad ja tegutsemisviisid m u u t u v a d. Meis pesitseb endiselt mugav ja passiivne, t e i s t e l e lootmise vaim, mis valitses meie kodumaal enne okupatsioone, kus meie riigi- ja elukorraldus olid korras. Samuti oleme kaasa toonud oma pagulaspagasiga eestlase jonni, kadeduse ja intrigeerimise.

Oleme üle organiseeritud igasugustest väikestest paralleelorganisatsioonidest, milledest ükski ei hõlma kogu paguluskonda. Rikkalik erirühmituste ja organisatsioonide hulk on näide meie paguluskonna killustumisest.

Asutati paljutõotav ja ühendav Eesti Rahvusfond sihiga: meie maa ja rahva kannatuste tutvustamine läänemaailmale. Kuid kahjuks on selle tubli organisatsiooni töö pidurdamiseks juba ammu alustatud rünnakuid nende poolt, kes ise tööst osa ei võtnud. ERF usaldusmehed teavad, kui raske on saada sellises olukorras mõnda krooni selle ettevõtte toetuseks. Ja ometi ei pidanud omal ajal teised selle rahva liikmed paljuks jätta elu oma kodumaa ja rahva vabaduse eest võitlemisel 30 a. tagasi.

Mispärast kuuleme oma poliitilisest juhtkonnast ainult kuulduste kaudu, mis ju kunagi pole heatahtlikud? Demokraatlikus ühiskonnas pole tarvis juhtimise küsimuse ümber vaikust hoida.

Meie juhtkond peab koosnema paguluskonna esindajaist kõigist maadest, kus viibib eestlasi, nii Rootsist, Saksamaalt, Inglismaalt, USA-st jne. Üleolev vaade teistes maades viibivate eesti pagulaste peale tekitaks pahameelt ja koondamise asemel lõhuks.

Meil seni puudub keskne, autoriteetne ja juhtiv organ üle maailma laialipaisatud eestlaste jaoks. Seda on küll korduvalt nõutud ajakirjanduses, kuid senini pole selle tegevusest veel midagi kuulda.

Meie rahva olemasolu ja selle praeguse olukorra tutvustamistöö üksikute tublide isikute ja organisatsioonide poolt Rootsis, Saksamaal ja Inglismaal on väga väärtuslik ja tänuväärne, kuid see on koordineerimata, tihti kahekordne töö ja siiski veel vähese mõjuga.

Meil peab olema autoriteetne poliitiline organ, kes meie vabaduse taastamise nõudeid ja tarvidust selgitaks.

Praegu olemasolevad ja tegutsevad E. V. R. saadikud ja konsulid vajavad autoriteetseid juhtnööre ja tegevusaluseid oma töös, ja neid võiks anda poliitiline keskus.

Tuleks juurde luua uusi saadikute, konsulite, aukonsulite jne. kohti neisse riikidesse, kus on palju meie pagulasi ja kus on vajadus nende järele ja kus tunnustatakse E. V. R.

Järjest sagedamini korraldatavatele rahvusvahelistele kongressidele on tarvis saata ametlikult meie rahva esindajaid, kelle sõnadel ja esinemistel oleks suuremat kaalu.

Üle maailma laialipillatud kaasmaalasile on äärmiselt tarvilik, nende rahvus- ja ühtekuuluvustunde tõstmiseks, julgustuseks ja moraalseks toeks ning nende kadumaminemise kaitseks omada ametlikku ja autoriteetset keskorganit.

Meie põgenike seas on palju neid, kes Vabariigi loomisest ja Vabadussõjast osa võtsid. Meie rahvas on okupatsiooniaastatest alates lootnud nendele, et nad ka nüüd tegutsevad sama energiliselt oma rahva vabaduse tagasivõitmiseks. Kuid puhtinimlikel ja füsioloogilistel põhjustel ei saa nõuda ega loota kõigilt 60—70 aastaisse jõudnuilt inimesilt sama tulist optimismi ja tegutsemisvõimet, mida nad omasid 30—40 a. vanuses. Okupatsiooniaastad aga näitasid, et meil on küllalt julgeid, ausaid ja teguvõimsaid mehi, kes suudavad ja tahavad võitlusse astuda oma rahva eest.

Eestlased on ajaloos näidanud, et nad oskavad ja tahavad koonduda ühise eesmärgi ümber ja suudavad võidelda, kui on küsimuses oma maa ja rahva vabadus ja elu. Meie praegune eestlaste sugupõlv pole sugugi nõrgem kui meie esivanemad.

Ärgem laskem kodumaal ja mujal kannatavaid eestlasi nõrkeda ja hävida ainult lootustes, ärgem unustagem oma saadiku kohuseid välismaal. Koondagem laialipillatud eestlasi ühise keskuse ümber ja laskem neid tunda ühise ja teguvõimsa rahva liikmetena praegusel raskel pagulaspõlve ajal. Koondunult ja tugeva rahvusliku sisetundega suudame paremini vastu panna pagulaselu raskustele, võidelda oma rahva vabaduse taassaavutamise eest ja lõppeks jõuda oma sihile.

A. K.
C. L.

Venevastased kirjutused sagenevad.

Eesti allikaid kasutatakse autoriteetsetena.

Jälgides välisajakirjandust võib ikka rohkem märgata kirjutusi, mis käsitlevad Nõuk. Liidu tõelist palet. Nii näit. kirjutab "Dayli Mail" (kontinendi väljaanne) 18. juunil s. a. pealkirjaga "Ameerika sõjapotentsiaal nagu Venemaa seda näeb" ja alapealkirjaga "Kreml mõistatab".

Kirjutises märgitakse, et Vene sõjapotentsiaali küsimus hoiab paljude liitlaste päid tegevuses. Mõnelt poolt nähakse teda kui tugevaimat võimu, unustades tema tegelikku nõrkuset. Et sama küsimus Ameerika suhtes vaevab ka N. Liidu lehti, ei nähtu N. Liidu ajalehtedest, "Dayli Mail" märgib, et "Nõukogude Liit oma tavalise tagasihoidlikkuse puudusega" deklareerib oma võitmatust ja püüab asja jätta niisama. Samal ajal on muidugi usaldusväärseist allikaist teada N. Liidu ametlikud lehed ei puuduta neid küsimusi, küll on aga seda puudutatud sisemistes provintsiaalse tähtsusega ajalehtedes, kuna väljaspoole raudeesriiet tuleb neid ainult mitteametlikult. Neis väikestes lehtedes ei minda aga Ameerika tegevuse arvustamises vaikselt mööda. Selle järele tsiteerib "Dayli Mail" Eesti kommunistliku partei häälekandjat "Rahva Häält" 24. aprillist, kus ilmus kirjutis "Suurte arvude hüpnoos", mis on pühendatud täielikult Ameerika sõjapotentsiaalile ja sõjaväe võitlusvõimele. Rahva Hääl märgib muuhulgas, et aatompomm on olnud ainult trikk, kuna tegeliku edu Jaapani võitmisel on otsustanud Sovjeti vägede edasitung Kaug-Idas. Samas märgitakse, et dollarikultus olevat demoraliseeriv. USA armeelolevat olnud tegemist ainult 1/4 saksa sõjavägedega ja Prantsusmaa ületamine olevat võtnud tervelt 6 kuud aega, kuna Venemaa olevat pidanud sõdima kogu aeg 3/4 saksa sõjavägedega. "Dayli Mail" lõpetab oma artikli sõnedega: "väiksed Eesti kehvalt varustatud väed hoidsid tagasi 1944 aastal 8 kuud "võitmatut" Sovjeti armeed vallutamast nende maad. Bolshevikud ilmselt arvavad, et nende üleoleku tunnustamine ei ole küllaldane, et veenda neile vastumeelseid Balti orje USA nõrkuses."

Mõned päevad hiljem ilmus samas lehes artikkel pealkirjaga "Pilu raudeesriides" ja "Harlekiinid täiturul", milles Vene oma allikate järele näidatakse, milline segadus on Vene tööstustes, kus valmistatakse kahte värvi püksisäärtega "tunkesid", ainult ühe suuresega jalanõusid, pliiatsihoidjaid, milles pole auku pliiatsi jaoks jne jne. Ühtlasi märgitakse Läti professori Aizelnieksi kui suurt asjatundjat Vene tööstuse alal.

Mõlemad artiklid kannavad allikat "From behind the Iron Curtain", mis teatavasti on Eesti Rahvusfondi pressibülletään.

Samast allikast tõi 2. juunil Alzheeria õhtuleht "Dernière Heure" (Viimne tund) esileheküljel suurte tähtedega kirjutusi 5. kolonni tegevusest Soomes.

EESTI KULTUUR

Juhan Aaviku "Kooli leelo III"

Rootsi-Eesti õpperaamatufondi majanduslikul toetusel on prof. Juhan Aavikult ilmunud uus, tarvilik raamat "Kooli Leelo III", mis sisaldab lauluvara meie keskkoolidele ja gümnaasiumidele. Raamatu kauni välimuse eest on hoolitsenud kunstnik J. Saarniit, selge noodi- ja tekstikirjutuse on teinud P. Ardna.

Prof. Aavik on paarkümmend aastat tegelnud meie noorsoole muusikakirjanduse muretsemisega olgu siis heliloojana, või õpikute toimetajana. Oma rohkeid kogemusi on helilooja kasutanud käesolevagi raamatu koostamisel. Nüüd on meie pagulasnoortel üsna täielik valik väärtuslikest lauludest, nii eesti kui välismaistelt heliloojailt. Nimetagem, et kogu tutvustab noortele nimesid, nagu Mozart, Beethoven, Schubert, Brahms, Chopin jt. Ei puudu läti ja some heliloojadki. Eesti koorilaulu loomingu suurmeister Mart Saarelt on tervenisti 10 laulu, millede selgeksõppimine peaks olema eesti noorte aukohustus. Prof. J. Aavikult on 9 laulu, neist mitmed paguluses valminud. On ju J. Aavik erakordselt suurt rõhku pannud noorsoo laulude loomisele. Temalt pärinevad ka mitmed teised eesti kooriloomingu pärlid. C. Kreeki "Ma kõndisin vainul" oleks ehk siiski parem kolmehäälses seades, et säiliks basside (resp. III hääle) mõnus kvindi-korrutamine. Vanameister Artur Kapp on esindatud kahe tüseda tööga — ka need kuulugu meie noorsoo kooride raudvarasse! Tundub küsitavana, kas shlaagerimaiguga "Varsakabi" on sobiv muidu nii stiilsesse ja kõrge tasemega kogusse.

"Kooli Leelo III" on pagulasoludes kapitaalne teos, mis ärgu puudugu ühegi eesti noore ja vana laulu- ja muusikasõbra raamatukogus. Huviga ootame veel "Kooli koori" valmimist, mis sisaldab noortele soobivaid koorilaule.

Eesti Teataja esindaja Kanadas

hr. E. Toiger'i uus aadress on:
E. Toiger, Murillo, Ont., Canada.

Äriline kanakasvatus — esimene paguluses ilmunud käsiraamat.

Õige rohkearvulise eestikeelse ilukirjanduse kõrval on nüüd trükist ilmunud ka esimene ulatuslikum, praktilisi vajadusi teeniv käsiraamat — agr. E. Priksi "Äriline kanakasvatus".

E. Priksi nimi kanakasvatust käsitlevate raamatute ja artiklite autorina on kodumaalt küllaltki tuttav. Seda rõõmustavam on võida konstateerida, et autor ei ole käesoleval puhul püüdnud teostada ainult väiksemaid parandusi oma varem ilmunud vastavais teoseis. Ei, uustrükiks ei või äsjailmunud, väga elavalt, otse "ameerikalikult" kirjutatud 162-leheküljelist väikese trükiga tihedakirjalist kanakasvatuse käsiraamatut pidada.

Käesolevas raamatus on õieti esmakordselt kogu meie põllumajandusliku raamatu ajaloos nii teravalt majanduslikule kalkulatsioonile tähelpanu omistatud. Kanakasvatusest selles raamatus on välja lülitatud kana kui kaunis kodulind, vaid seda on vaadeldud pigem kui tööstust, kus odavam sööt väärindatakse kana kaudu ja selle vahendajana inimene peab saama peremehetunde ja peremeheliku tasu.

Eesti Põllumeeste Selts Geislingenis on selle raamatu kirjastamisega teinud õnneliku algatuse oma "tarberaamatute" sarjas ja raamatut võib tõsselt soovitada igale kanakasvatuse vastu huvi tundjale. Praktiliste retseptide ja andmete rohkus, samal ajal aga ka elav ja süstemaatiline üldpõhimõtete käsitlus on selle käsiraamatu erilised voorused.

Raamatule on eessõna kirjutanud endine Tartu Ülikooli agraarökonoomia professor ja praegune Geislingeni E. Põllumeeste Seltsi esimees P. Kõpp.

A. Mark.

Eestlased Rootsis

Suurejooneline ekskursioon kunstinäitusele

Eesti Akad. Naiste Ühingu ja Eesti Naisklubi ekskursioon Viini kunstiaaretega tutvumiseks möödunud kolmap. tõi kokku üllatavalt suure hulga kustihuvilisi. Tänu ekskursioonijuhi asjatundlikkusele saadi kahe tunni jooksul ülevaade väljapandud koolkondadest ja üksikmeistrite iseloomulikest joontest, samuti ka kunstkäsitöö esemete kogust. Korraldajad tänavad poolehoiu eest, mis osutati nende algatusele nii rohke osavõtuga ja avaldavad osavõtjate nimel tänu ekskursioonijuht pr. Kaelasele.

Stockholmist ja Halmstadist toetusi eesti lastele.

Svenska Europahjälpeni aktsiooni raames on laekunud EESTI ABI Keskuse kontrollgirokontosse no. 900512 Svenska AB Gasaccumulator, Stockholm-Lidingö, eesti töötajailt kr. 508 ja käitiselt kr. 508.

Edasi on laekunud: Wallberg Fabr. AB, Halmstad, kr. 375; Städernas Försäkringsbolag, Stockholm, kr. 145; Allmänna Ingenjörsbyrån, Stockholm, kr. 299½12; S.J.F.-Klubben SEEFAB, Sandviken, kr. 15; AB Perioden, Nyköping, kr. 86.

Lüübeklased

jõudsid Malmösse 22-liikmelises koosseisus. Seega oli koor Rootsi pinnal peagu poole võrra kahanenud selle tõttu, et mitmed olid hankinud endale peatusloa pikenduse.

Lahkujaile anti enne ärasõitu üle Lundi poolt kr. 173 ja Malmö kontserdi ning erikorjanduse tulu kr. 514.

Eesti naine ja segaabielud

Lgp. toimetaja!

Lubatagu mul Teie lehe veergudel võtta sõna V.-Eestis nr. 28 ilmunud A. Koskeli kirjutuse puhul segaabielude kohta.

Probleem väärib kahtlemata käsitlemist ja kindlasti pole kaugeltki ülearune tuletada meie neidudele meelde, et on olemas ka o m a rahvusest noormehed, kes valmis neid altari ette viima. Julgen siiski küsida, kas seda maksab meelde tuletada just nii s ü ü d i s t a v a l kujul, nagu A. Koskel seda on teinud. Autori väide, et segaabielud pagulaspõlves tähendavad eesti meeste ja naiste kaotsiminekut meie rahvale, on kindlasti ü l d i s e l t paikapidav, aga küsitav on, kas sellest kõigest maksaks kõnelda just ühenduses prostitutsiooniga ja nii suure v i h a m e e l e g a, nagu nim. kirjutuse autor seda teeb. Muidugi pole õige esile tõsta segaabielu sõlmimist mingi uhkusteona (ei tea ka, et seda oleks tehtud), aga häbiposti naelutamisega ei saa vist ka asja parandad. J miks on autori viha sihitud just n a i s t e l e? Ka mehed sõlmivad segaabielusid, teadaolevail andmeil isegi sagedamini, kui naised. Allakirjutanul on olnud juhus näha segaabielulisi perekondi, kus mees eestlane ja naine muulane, lapsed aga ei oska sõnagi eesti keelt, ja perekondi, kus naine eestlane ja mees muulane ning lapsed kõnelevad ladusasti emakeelt.

I. B.

UPSALA

Eesti Kooli Sõprade Ringi korraline peakoosolek toimub reedel, 16. juulil s. a. kl. 17.00 kohvik Gunnars'i ruumes. Koosolekul omavad hääleõiguse kõik need liikmed, kes on tasunud kooli toetuseks 1947./48. aastal vähemalt 15 krooni või kes vastava summa tasuvad enne koosoleku algust, samuti need uued liikmed, kes on tasunud 1948./49. aasta toetuse arvel vähemalt 15 krooni. Sõnaõigusega võivad koosolekust osa võtta kõik need, kes on toetanud kooli summadega vähem kui 15 krooni ulatuses.

MALE

✻ Algab eesti-läti korrespondents-turniir Rootsis. Kaheksast võistlejast on pooled eestlased, nimelt Aleks. **Hildebrand** (Upsala), Leho **Laurine** (Göteborg), Anatol Shilov (Malmö) ja Reljo Utuste (Lidköping). Lätlastest võistlevad A. Adlers (Lindesberg), A. Dindonis (Stokholm), P. Osolinsh (Trollhättan) ja H. Zalitis (Stokholm). Võistlus on samal ajal individuaalne kui ka meeskonnavõistlus eestlaste ja lätlaste vahel, sest esindatud on mõlemalt poolt nende absoluutne maleparemik Rootsis.

Nõuk. Eesti esivõistlused males, 19 võistlejaga, nende hulgas kaks venelast, andsid ülekaaluka võidu nooremale generatsioonile. Esimeseks tuli **Jüri Randviir** 15 punktiga (ilma kaotuseta), teiseks venelane Kondratjev, 14 p., kolmandaks **Raul Renter**, 13 p. ja neljandaks **Aleks. Arulaid**, 12 p. Järgmistele kohtadele tulid üsna noored **Mikkov, Ney** ja **Meriloo**, kes edestasid vanemaid meistreid **Villardit, Mälksood**, vendi **Pruunisid** ja **Israeli**. Nimestiku lõpujärgus leiame **Pitksaare, Heinra, Hindre, Valdajevi** ja Luige nimed. Ning viimastena tuntud meistreid Kaldre ja Rootare. Pole siiski selge, kas viimasena on mõeldud härra või proua Rootare. Imetleda tuleb, et võistleb visalt kaasa vanameister Israel.

Ajaleht Noorte Hääl Tallinnas, korraldas Paul Kerese juhtimisel ülesannete koostamise võistlused. Kahekäiguliste osas tulid esikohale **Hindre ja Randviir**, teiseks **J. Rosenfeldt** ja venelane **Pugatshev**. Kolmekäiguliste osas tuli võitjaks **Hindre** ja lõpumängude alal **Randviir.**

Meie hea ja armas tuttav

Greeta Sõjamägi

leinab

perek. PILBERG

Laulupeo fotode

väljapanekut E. K. Naissektsiooni ruumes, Klarabergsg. 33 I, on pikendatud kuni 22. juulini., mis ajaks lõpetatakse tellimiste vastuvõtmine. Samas väljas Stokholmi leeripildid.

Ruumid avatud kl. 12—18.

Katkestan vastuvõtmise kuni 1. aug. s. a.

Prof. dr. R. Kleitsman

Bokbindarv. 78 n. b.

Üksik meesterahvas otsib

t u b a

Midsommarkranseni hiljemalt 1. aug. Teatada slt. "1. august".

OTSITAKSE

omakseid ja tuttavaid

OTTO! Palju õnne sünnipäevaks. Kirjuta kohe. Meil puudub Sinu aadress. **Hans, Emma, Heino.**

Pr. Neps (neiuna Mustis), elukoht Eestis Saaremaal, Tagamõisas, teatage oma aadr. Teie enda huvides. Saarlane, Alströmersg. 3, Skövde.

Eesti sõjainvaliid **Jaak Mann,** pärit Tori-Mannarist, Pärnumaal, otsib sugulasi ja tuttavaid. Aadr.: **Jaak Mann,** (14) Geislingen/Stg., Forst Str. 10, Württemberg, US Zone, Germany.

"Äriline kanakasvatus"

trükk on lõpukorral. Tellimiste vastuvõtt ja müük lõpeb 27. juulil.

Agr. E. Priks, Box 69, Östertälje.

ARGENTIINASSE, Buenos-Aires, Stokholmis—Göteborgi sõidab juuli lõpul 2-mastiline mootorpurjek (raud) 150 tn, 100 H. K. dieselmootor, 18.000 lt vee ja naftale. Tehtud spets. kap.-rem. eriti selleks sõiduks. Kaasa võivad sõita veel mõned isikud. Refl. isikud võivad laeva näha kohapeal. **Klinten, G:la Brovägen 6, "Balt. Comp.", c/o Aleksandersson.**

Hallo, neiud

Neiud aastais 16—30. Teiega soovivad sulesõda: **"Ats 25", "Juts 23", "Mats 21".** Foto soovitav. Kirjad: **Uphill Hostel, Weston-s-Mare, Somerset, E n g l a n d.**

Kiriklikke teateid

Stokholmi Eesti Kogudus **Jakobi kirikus.** Pühap., 18. juulil kl. 3 jumalateenistus — õp. E. L o o t s m a. Lauluraam.

M Ü Ü A

ühe toa mööbel ja kübaraklotsid. Näha pühap. kl. 10—17 ja ärip. kl. 19—21.

Köllvool, Rålambsv. 27 n. b. (tramm nr. 2).

EESTI TEATAJA

Vastutav toimetaja (ansvarig utgivare) H. .. Tidblom.
Peatoimetaja Oskar Mänd.
Toimetuse sekretär Heino Jõe.
Toimetus ja talitus: Stockholm, Malmskillnadsgatan 9, 1, ö. g.
Toimetuse telefon: 20 70 61.
Talituse telefon: 20 60 91.
Postgiro: 250808.
Ilmub 2 korda nädalas, igal neljapäeval ja pühapäeval.

Üksiknumber 50 ööri. Tellimishinnad Rootsis: 1 kuu — kr. 3:80, 3 kuud — kr. 10:—, 6 kuud — kr. 18:—, 12 kuud — kr. 35:—

Tellimishinnad välismaal: 1 kuu — kr. 4:25, 3 kuud kr. 11:30, 6 kuud — kr. 22:50, 12 kuud — kr. 45:—.

Kuulutuste hinnad: ärikuul. 40 ö. mm, omaste otsimine ja tervitused 10 ö. sõnn, abiellumis- ja surmakuul. 20 ö. mm, tutvuse otsim. 30 ö. mm. Kuulutused tekstis 50% kallimad.

Aadressi muudatus 20 ö.

Tarvitamata jäänud käsikirju alal ei hoita, tagastatakse ainult sellekohasel nõudmisel.

TRYCKERIAKTIEBOLAGET FYLGIA, STOCKHOLM 1948

On viimane aeg uuendada EESTI TEATAJA tellimine alates 1. juulist.

Ilmus USA eestlaste ajakiri
MEIE TEE nr. 6
Hind kr. 1:—

EESTI TEATAJA
Pühapäev, 18. juuli 1948.

Suurim eesti ajakiri
Our LIFE
Hind kr. 1: ·
EESTI TEATAJA

Koerad paradiisi valvureiks

Valimised

Üle kogu maailma valitakse. Valiti Itaalias, valiti Soomes ja valiti Hollandis. Ja valiti vabalt. Tulemuseks oli selle tõttu, et kus ka ei valitud, ikka oli "suur, jagamatu ja ainuõige töötava rahva huvide eest võitlejate kommunistlik partei" kao tajate hulgas. Hollandis pillati läbi koguni sotsialistidki. Ei aidanud, et Itaaliale lubati järelandmisi Triesti suhtes ja suuremaid viljasaadetisi, Ei aidanud. et Soomele kingiti pool järeljäänud kahjutasusummast. Midagi ei aidanud.

Ainult Tschhi valimistest saab ühe õigeusklikn "päästja" süda tunda parajat ja soovikohast rõõmu. Ja Tshehhi presidendi valimised ei jätnud rezhii suhtes soovida mitte kui midagi.

Kuid egas Tshehhigi rahvas oska päris õieti hinnata seda armu ja headust, mis neile on osaks saanud, Vägisi kipuvad avaldama ühe "vabastatud rahva" tüüpilisi tunnuseid. Hauavaikuses marsivad mööda tribüünist, kus võõrad ja nende hulka eksinud mõned kohapealsed võimukandjad otse põlevad ihast rahvahulkade "spontaanseid, kirjeldamatu vaimustuse avaldusi" vastu võtta. "Isakese" pilái ees löövad koguni silmad maha ja panevad käed demonstratiivselt seljale. Ainukene meelcavaldus tekkib, kui kusagilt langeb mõne endise "reaktsioonilise" võimukandja nimi, kellede mälestus käsu kohaselt oleks pidanud kaduma juba õige mitme päeva eest. Ja häbematuse haritipp: Aplodeeritakse isegi Titole. Ja ainult seepärast, et Moskva suvatses selgitada kogu maailmale, et Tito polegi päris õigeusklik kommunist ja et "isakene" vaatab teda kaunis suure kahtlusega. Trots ja demonstratsioon.

*

Kõiki neid valimisi vaadeldes tulevad paratamatult meelde ühed teised valimised just 8 aastat tagasi. Valimised, millede järele nimetatakse nüüd ja edaspidi kõiki valimisi, mida korraldatakse "suure ja jagamatu" Venemaa "kaitsva" ja korraldava hõlma all. Valimised Eestis, Lätis, Leedus 15 juulil 1940.

Nende valimisie eeltöödega oli küllaltki sekeldusi. Koguni liigselt palju, arvasid Moskvast kohaletoodud eksperdid, kellele jäi mõistatuseks ja arusaamatuks kogu see seletamine põhiseaduslikest takistustest, seaduse eeskirjadest, välja kuulutamise tähtaegadestjne. Ometi oli asi ju selge, käsk oli antud, valida töötava rahva esindajad. Otsekohe ja ajaviitmatult. Truualamlikud käsutäitjad kummardasid maani ja said aru.

Kes aga aru ei saanud, oli rahvas. Ja kui tehti teatavaks "töötava rahva poolt kirjeldamatu vaimustusega ja täielikus üksmeeles ülesseatud paremate poegade" nimekiri. siis, imelik küll, polnud seda vaimustust palju märgata. Esines koguni niisugune nähe, et hakati toppima üles mingeid "demokraatliku rinde" kandidaate. Ja mitte üksikuid, vaid koguni igas valimisringkonnas. "Imelikud inimesed, eluga mängivad" mõtles NKVD ja tegi nimekirju. "Puhta tobud, segavad asjaajamist" tähendas partei ja tühistas kandidatuurid valimiste eelpäeval. Mitte ei taheta saada aru, et on valimised. Tähendab töötava rahva vankumatu tahte avaldused. Ja egas töötaval rahval pole kahtepidi tahtmist. Kui on töötava rahva poolt "Kirjaldamatus vaimustuses ja täielikus üksmeeles" "ülesseatud" paremate poegade" nimekiri, siis on ju asi selge ja pole ei kahtepidi mõtlemist veel vähem kahtepidi hääletamist.

Valimispäev ise. Tallinnas. Tulikuum päike kõrvetab südasuvisest taevast. Lai tänav, kus asub valimisjaoskond, on nii tühi nagu Sahaara kõrb. Liiguvad ainult valjuhääldajatega varustatud autod, mis kutsuvad "töötavat rahvast" üles hääletama ja vahepeal tutvustavad Vene muusikakultuuri suursaavutusi "Katjushat" ja "Moskva mojaa'd" Hingelõikava kontrastina kuuldub ühest avatud aknast laul "Isamaa kutsub, isamaa hüüab, isamaa vajab abi ja nõu". Seda abi ja nõu, mida meie keegi enam ei saanud anda.

Valimisjaoskond sarnaneb üldises päikeselöösas jaheda oaasiga. Kuhu aga kaamelid millegipärast ei taha tulle. ..Vaatamata kõigele peab siiki ütlema, et valimised olid suhteliselt vabad. Vabad selles mõttes, et teadmatusest tuleneva julgusega ja uljusega enamik pani ümbrikesse valimissedelite asemal omapoolseid "soovitusi ja sooviavaldusi". Ehk nagu olevat ütelnud Rana tänaval üks häälelugeja, "A, vot, mitte ei teadnud, et Eesti intelligentsia oskab nii palju venekeelseid rumalaid sõnu".

Valimiste tulemused kujunesid enamikus 98-protsendiliseks "võiduks". Mõistatuseks jäi küll lugejale — võit, aga kelle üle. Tükk aega oli mõistatus ka 98 % kokkusaamine, kuni pääsis liikvele anekdoot, et esimesel päeval olevat 9 hääletanud nimekirja poolt, teisel päeval aga 8. Kas pole see siis kokku 98.

Ei olnud küll palju neid, kes siis oskasid ette aimata seda, mis oli tulemas. Kardeti küll, kuid ei julgetud arvata. Uppujagi hakkab õlekõrrest. Kuid varsti oli koos uus "Riigikogu" ja kadus lipp. Pikal tänaval kisti ta viimast korda rongikäigu vardast ja tallati jalge alla.

Millal kord saame viia ta Pika Hermani vardasse tagasi? Paharet.

Kuidas valvatakse Nõuk. Liidu piire, sellest jutustab üks end. NKVD piirivalve ohvitser, kes a. 1940—1941 oli määratud teenistusse leedu-saksa piirile. Tema kuuli läbi on langenud nii mõnigi leedulane, kes tollal otsinud teed välja okupeeritud kodumaalt, jutustab ta ise Leedu bülletäänis, mis ilmub USA-s.

Nõukogude piirivalve anti üle NKVD-le juba aastal 1935. Selleks määratud eriüksustele anti kõige ulatuslikumad volitused, samuti ka salajased juhtnöörid, mis poinud teada regulaarüksustele. Piirivalvurid valitakse välja ustavate komnoorte seast, need on on enamasti 18—20-aastased. Nad saavad eriväljaõppe. Nende mundergi on märksa parem tavalise sõduri omast ja nende toidunormid tunduvalt rikkalikumad. Suurem on ka palk. Nõukogude propaganda ümbritseb piirivalvureid — "nõukogude maa kaitsjad varitseva vaenlase eest — sangarlikkuse aupaistega ja noored on eriti vastuvõtlikud sellele propagandale. Üks sellise propaganda uskujaid oli ka too noor mees, kes vabatahtlikult asus valvama Leedu piiri pärast Baltikumi esimest okupatsiooni, kuid kes nüüd on pääsenud õnnelikult siia poole raudeesriiet ja peab oma kohustuseks jutustada vabale maailmale, kuidas Nõuk. Liit kaitseb oma piire. Juba 20-aastasena oli ta vanem piirivalveleitnant.

Piirivalve ohvitseridele antakse kahesugused instruktsioonid — üldised ja salajased. Esimesed antakse kätte trükitud raamatukesena ja on kõigile ühesugused, salajased aga koostatakse igaühe jaoks eraldi ja neid ei tohi avaldada teistele.

Tähtsat osa etendavad nõukogude piirivalves koerad. Enam kui kümne aasta jooksul enne viimast sõda toodi neid Saksamaalt. Moskvas, Leningradis. Kiievis ja teistes linnades on NKVD-l suured "koertekoolid", kus koerad õpetatakse välja nii miilitsa jaoks kui ka piirivalveks. Koeri kasutatakse ka vangilaagreis, et takistada põgenemist ja sõja ajal anti neid punaväeüksustele eriülesannete, s. t. inimeste püüdmise jaoks.

Piirivalvekoertel oli sõja ajal eriskummaline ülesanne — nad hävitasid võimsaid saksa tanke. Koerale seoti selga kast lõhkeainetega ja magneetilise seadmega. Kui koer lähenes tankile, plahvatas kast ja koer sai otsa koos tankiga. Ühest lahingust Harkovi lähedal võtnud koerad hulgaliselt osa ja hävitanud tanke.

Kuna koerad täitsid nii "vastutusrikkaid" ülesandeid, asuti nõuk. võimude poolt harrastama "koerakultuuri". Koerakoolide kõrval tekkisid "koeraklubid". Küll mitte koertele, kuid nõukogude eliidile, kellele peeti loenguid koera hingeelust, koerte õpetamisest, toitmisest, esmaabist koertele jne. Klubide kaudu vahetati ja osteti koeri. Muide, hundikoera kutsikat ei jõua osta ükski tavaline nõukogude kodanik, see maksis enne sõda 750—800 rubla — tavalise inimese kahekordne kuupalk. Erisoodustustega NKVD-mehed on aga tihtipeale nende omanikud.

Kõigil NKVD piiriüksusil on oma koerad ja need koerad saavad isegi medaleid "sangarliku käitumise" eest.

Alles hiljuti ülistas nõukogude ajakirjandus üht koera, kes Kaukaasia piiril päästnud uppumissurmast piirivalvuri. Nii päästja kui päästetu said aurahad!

Piirivalve koerad elavad lausa luksuslikult. Igaühel on oma kuut ja nad saavad 600 g liha päevas, saia, tükikese suhkrut või shokolaadi — hõrgutised, mida tavaline nõuk. kodanik ei tunne. Rahva seas liikuvat isegi ütlus: "Shokolaad on parteimeestele ja koertele". Üks NKVD-mees sai näit. valju noomituse selle eest, et ta saatis oma koera shokolaadiportsjoni lastele.

Nõukogude piiri valvab mitu "lainet". Esimesed üksused asuvad 700—1000 meetrit piirijoonest. Veidi tagapool on tihe koerte valve. Koeri vahetatakse iga 3—4 tunni järele. Koerad on nõnda dresseeritud, et igaüks neist läheb ise oma postile eelmist valvurit välja vahetama. "Koerteliini" taga on jälle inimüksused. Peale selle on esimesel piirijoonel veel täiesti salajased eelpostid, mis peidetud hästimaskeeritud punkritesse. Nende asukohad on teada ainult üksikuile piirivalvureile. Nn. esimese piirikaitse vööndi lähedal asetseb ka tanke, kahureid ja lennukeid.

Nõukogude piiri ületamine on seega peagu võimatu ja seni õnnestunud vaid üksikuile vähestele, 90% katsetajaist on langenud verekoerte ohvriks. Kui koer on kinni püüdnud piiriületaja, toimetatakse see NKVD eriüksuse kätte, kes alustab põhjalikku ülekuulamist.

"Ülekuulamise" esimene faas seisneb harilikult löömises vastu jalataldu. Selleks tarvitatakse erilist kummimalakat. See on väga valus ja tulemuseks on harilikult "täielik ülestunnistamine", millele järgneb enamasti surmanuhtluse kuulutamine ja selle täideviimine koha peal. Kui aga kättesaadu on eriti tähtis "rahvavaenlane", saadetakse ta edasi põgenemispõhjuse lõplikuks selgitamiseks. See teekond võib viia isegi Moskvani.

Peale jalataldadele löömise on veel rida kohutavamaid piinamisvahendeid. Näit. "tiska". Kinnipüütu asetatakse lahtiriietatult tillukesesse kongi, kus vaevalt ruumi jala mahapanemiseks. Pikkade raudnaeltega varustatud kongi seinad ja lagi on liigutatavad. Need lähenevad ohvrile ja kaugenevad temast. See piinamisviis lõpeb tavaliselt sellega, et ohver, kas "tunnistab üles" oma süü või kaotab meelemärkuse ja langeb raudnaelte otsa, purustades end. Kuulsad on ka nn. külmutus- ja kuumenduskambrid, elektri abil käivitatav "tuline iste". See on kahekordse põhjaga raudtool, üleni punaseks värvitud, et ei jääks paistma vereplekke. Kahe põhja vahel on teravad raudnaelad. Ohver pannakse toolile istuma ja algab ülekuulamine. Põiklemise korral vajutatakse nupule, toolipõhjad pigistatakse koomale ja raudnaelad tungivad ohvri kehasse.

Kõik need piinariistad on NKVD-meestel käepärast esimeses "piirikaitse vööndis", kus need võetakse tarvitusele niipea kui ohver tabatud. Järgmine tsoon asetseb umbes km kaugusel piirijoonest. Seal leidub tavaliselt ülesküntud maariba, mida rehitsetakse iga päev, et teha kindlaks, kas sellel pole jalajälgi. See tsoon on 1—3 km lai ja sinna ei tohi astuda ükski eraisik. Kolmas piiritsoon, umbes 7 km laiune, on avatud ainult üksikutele usaldusväärsetele parteiliikmetele NKVD eriloaga. Neljandasse ja viimasesse piiritsooni, mis 10 km kaugusel tegelikust piirijoonest, pääseb pisut kergemini — miilitsaloaga. Selles viimasas tsoonis on kohati ka juba elanikke, kuid need on alatise miilitsavalve all.

Sellise keerulise süsteemi, piinariistade ja verekoertega valvatakse "töötava rahva paradiisi" piire, et sealt ei pääsetaks välja jutustama, kuidas kulgeb elu "paradiisis". Nõnda tuleb ikka veel valvata maad, mis enam kui veerandsada aastat on olnud "vankumatult truu" Stalini ja Lenini õpetusele.

Koerakoonlased kollitavad.

Kaks meheks sirguma hakkavat eesti poissi kadus hiljuti raudeesriide taha. Tekkis äge häire ajakirjanduses — lühikeseks ajaks. Taas minnakse päevakorras edasi — oma murede suunas. Ent sündmuse järellained liiguvad veel noorte südameis. Kas juhtub veel midagi sarnast?

12-aastane poiss kirjutab Saksamaalt Rootsi: "See juhtus kevadel 1947. a. Olime emaga Scharlottenburgis tuttavate juures külas. Oli veel valge, kui hakkasime koju minema. Perenaine sõitis meiega kaasa, sest ta teadis, et kardame S-bahniga sõita. Vagun oli väga täis ja seal oli ka venelasi. Mina sattusin emast kaugemale, akna juurde, aga ema nägi mind ja mina teda. Kui rong juba liikus ja mina aknast välja vaatasin, tuli minu lähedale kaks vene preilit. Nad ütlesid vene keeles: "Poiss, sa mõistad vene keelt!" Mina aga ei vaadanud nende otsagi. Muidu oleks juba nägu reetnud, et mõistan ikkagi vene keelt. Nii nad küsisid minult kolm korda, aga mina ikka ei vastanud. Siis nad kordasid küsimust saksa keeles. Mina eitasin. Siis pärisid, kus elan, kui vana olen ja kus koolis käin. Vastasin neile küsimustele ja vaatasin, kus on ema. Nägin, et ta oli täiesti valge näost. Ruttasin ema juurde. Otsustasime järgmises jaamas maha minna. Koju jõudes ei julgenud me kaua aega laagrist välja minna. Kui ma nüüd E. Teatajast lugesin, et Rootsist on kaks poissi ära viidud, siis tuli mul meelde vahejuhtum vagunis ja ma taipasin, kui kardetav on vestelda võõrastega. Eriti olles väljas emata. Ja isaga ei saa ma niikuinii minna — ta ju vaevleb Siberis.

Ja-ah! Koerakoonlased võivad vahel ka preilidena esineda ja räägivad kas või su emakeelt . . . Kus peituvad praegu meie orvukesed, eesti vanemateta lapsed? Kes kaitseb neid? Mooloki aplus võib kasvada . . . Olgem valvel!

J. S.

EI OLE HALBA ILMA HEATA

"Expresseni" kõmusõnum baltlaste värbamisest Ameerika armeesse on otsaga jõudnud ka saksa ajakirjandusse ja seal vallandanud baltisõbralikke puhanguid.

Nii kirjutas "Schwäbische Tagblatt" pikema artikli pealkirja all "Baltikumi tragöödia", kus andis ülevaate baltlaste iseseivustaotlusist ja märkis, et lääneriigid tunnustavad Balti riike endiselt "de jure". Kirjutises märgitakse: "kui Rootsi oleks pööranud tähelepanu "de jure" ja "de fakto" mõistete väikesele erinevusele, siis oleks ta kindlasti pidanud tunnustama näiteks varastatud portfelli tõsiasjana, mitte aga vargust ilma pikemata nimetama õiguspäraseks". Seda Rootsi kiirustamise kohta nõukogude annektsiooni tunnustamisel.

Edasi annab leht ülevaate kindlustustööde arengust Baltikumis ja märgib baltlaste pidevaid püüdeid iseseivusele, vaatamata nõrgenenud rahvuskehadele. Ajalehel on kirjutise avaldamise tõukejõuks olnud lääne ja vene vastuolude teravnemine ja Balti küsimuse üha enam nihkumine avalikkuse ette.

"Kell Suurkiriku tornis on kuulutanud öö kaheteistkümnendat tundi. Stokholmi vanalinna kitsal põiktänaval liiguvad müstilised varjud. Hääletult hiilivad nad paksudel kummitaldadel pidi seinaveeri, peatuvad ühe ukse ees, siis kriiksub midagi, uks avaneb hääletult ja varjud vilksatavad sisse . . ."

Ei, see pole Conan-Doyle, Nick Carter või "Heinrich Leichweis, kuulus röövel ja mõrtsukas". See on Stokholm anno 1948. Ja see on realism. Nüüd võime panna kõrvale kõik vanad fraasid, et "pagulane on nii vaene, et sellelt ei võta varas, tuli ega veeuputus midagi". Pagulaskonnas on käinud vargad, Eesti Komiteesse murti sisse! Muidugi polnud need niisugused vargad, kes läksid "Eesti Abi" kassakarpe lahti muukima selleks, et iseennast abistada tuntud põhimõttel, — kui sul pole midagi, siis võta omale midagi, et sul oleks midagi!

Need on ilmselt olnud teistsugused vargad. Nad on erilist huvi osutanud kirjasõna ja dokumentide vastu, mis tõendab, et need olid haritud poisid. Seda kinnitab veel seegi, et nad ei osutanud mingit huvi Korrespondentsinstituudi ega Koolitoimkonna paberite vastu. Haridusjanu all nad ei kannatanud! See oleks üks vihje — mehed on ilmselt parteikooli haridusega.

Kõiki külastajaid pani senini imestama see raske raudlatt, mis senini käis Eesti Komitee ukse taha mitme tabalukuga kinni. Sellest poleks asjatundjate hindamise järgi isegi mitte Jüri Rumm läbi murdnud. Aga nüüd on ometi selge, et raudlatid ei aita. Isegi vist teraskapist poleks olnud abi — see oleks keevitamisaparaatidega avatud kui konservipurk.

Ja pealinna ajakirjanikud hingasid kergendatult ning haistsid suursensatsiooni lõhna kesksuvisel uudistevaesel ajal. Juba kõneldi "müstilistest läbirääkimistest" ameeriklastega. Varsti kuuleme, et Eesti Komitee on pidanud salajasi läbirääkimisi Abessiinia ja Libeeria esindajatega äkiliseks õhurünnakuks "ühe teatud maa pealinna vastu". Komiteest on ms. ära varastatud aatompomm, mida seal suure saladuskatte all hoiti asjaajaja laualaekas tubakapakiks moondatult.

Uuritakse, kes on see nn. "kolmas osaline" eestlaste ja "ameeriklaste" vahelises loos. Pagulaskonna eradetektiivid ja kriminaalromaanide lugejad astuvad kokku ja esitavad lahendusi — ning kirjamehed, kes vaevlevad aktuaalsete ainete piinas, lausa säravad rõõmust. Missugune hiilgav romaaniaine — "Sissemurd Eesti Komiteesse"!

Uurimustulemused aga on juba teada. Sest miks muidu kirjutatakse "teatud" maa "teatud" tegelastest, kes on pagulastele "teatud" määral poliitilised vastased.

Teatud põhjustel me siiski veel ei ütle, kes need on.

Väike saladus on kah saladus.

*

Kui pagulane peab võitlema mingite müstiliste "teatud" vastastega, siis on liitlastel Berliinis palju lihtsam — vastased on teatud ja tuntud. Berliin elab ikka veel õhust, sest teda toidetakse nn. "õhusilla" kaudu. Senini olid õhuasjanduses tuttavad mõisted ainult "õhukangelased" ja "õhulossid". Nüüd on aga sakslasele Berliinis "luft" saanud nii esmajärguliseks tarbeaineks, et seegi tõenäoliselt varsti läheb kaardile!

Venelaste raadio aga seletab, et liitlased röövivad õhu kaudu Berliini puhtaks, s. t. nad mitte ei vea midagi juurde, vaid veavad veel minema, mis aga kätte saavad. Selline jutt on muidugi propagandaliselt suursaavutus ja sakslane ohkab, et kui Goebbels veel elaks, siis ta alles näeks, et kuigi teda peeti mõnel pool hiilgavaks asjatundjaks valetamise kõrges kunstis, oli ta ometi ainult verisulis a[illegible]aja. Kui Goebbels ei oleks ise [illegible]lt elu võtnud, oleks ta nüüd ometi enne muutunud kadedusest roheliseks ja siis surnud võimetust vihast.

Üldiselt on aga Berliini küsimus väga segane. Ühed ütlevad, et kui Berliinis venelastele järele antakse, on see uus München ja sellest ei tule muud kui sõda. Teised väidavad, et kui Berliinis järele ei anta, siis on sõda enam kui kindel. Nii on selge vähemalt see, et kindel on, et midagi pole päris kindel.

Ja väike kindlus on kah kindlus.

*

Kohapeal aga ei avalda see pagulasele mingit suuremat mõju, et ta on arvatud kõrgemasse klassi (need, kellelt varastatakse) ja ei ole enam ainult lihtne proletäär. Meie kunstnikud esinevad raadios ja laulavad Tivolis, skaudid käivad Norras ringi eesti lipuga ja spordivõistlusigi peetakse. Kuigi need pole just valikvõistlused olümpiaadile. Suvises Stokholmis peetakse kongresse ja konverentse ning Saltsjöbadenis algavad malevõistlused, kuhu saabus ka neli suure kodumaa esindajat. Ajakirjandus märkis, et mehed ei ole küll just keeleoskajad, aga on seda paremad maleoskajad. Ning kuna malevõistlus on nagunii tummade mäng, siis pole ka keeleoskusest peale "shahhi" ja "mati" oskamise suuremat abi, ning selline kardetav omadus võib ainult tõsisele sovjetikodanikule olla ahvatluseks paljastada riiklikke saladusi. Kuigi malemängu ajal poliitilised kõnelused on võimalikud ainult inimesele, kes on akrobaat sosistamise kaunis kunstis. Aga väike võimalus on kah-võimalus!

Normid noorte ujumismärgi katseteks

Üks "väga hea" koolitunnistusele juba suvel!

Rootsi spordiorganisatsioonide ja kooliasutuste vahelise koostöö tulemusena tuleb tõenäoselt juba tuleval õppeaastal koolitunnistusele üks uus hinnang — ujumine. EESTI ABI Noortekeskus, teades eesti tüdrukute ja poiste püüdlikkust koolis, algatas selleks juba nüüd katsed noorte ujumismärgi saavutamiseks. Nii võivad eesti noored juba enne uue kooliaasta algust kindlustada oma tunnistusele ühe suure "A" uues ja huvitavas õppeaines.

Praegu on ujumishooaja kõrgseis ja seepärast ülim aeg alustada ujumisharjutustega suve lõpul toimuvateks märgikatseteks. Noortel on võimalik märgikatsetel saavutada raud-, pronks- ja hõbemärke, mille kohta kehtivad järgnevad normid:

Raudmärki võib üritada iga noor alla 20 aasta, kes on võimeline ujuma 50 meetrit.

Pronksmärgi saavutamisel on vanuse alammääraks 10 ja ülemmääraks 20 aastat. Pronksmärgi katse koosneb viiest erikatsest: kaugusujumine 75 m, seliliujumine 50 m, ujumine ainult käte abil 20 m, kaugsukeldumine tüdrukutel 5 m ja poistel 6 m ning elupäästmine, milles nõutakse uppuja haardest vabanemise võtete tundmist (katse sooritatakse kuival maal) ja ujumist omasuuruse kaaslase transporteerimisega 6 meetrit.

Hõbemärgi katsel on vanuse alammääraks 11 aastat, ülemmäär 20. Märgikatse koosneb kaheksast erikatsest, neist 6 nõuetavat ja 2 valitavat. Nõuetavateks katsealadeks on kaugusujumine tüdrukutel 200, poistel 300 m, vabajumine ajale 75 m, kusjuures tüdrukute aja ülemmäär on 3 min. ja poistel 2 min. 30 sek., seliliujumine tüdrukutele 100 m ja poistele 150 m, ujumine ainult käte abil 50 m, kaugsukeldumine tüdrukutele 6 m ja poistele 8 m ning praktilised teadmised elupäästmises: mitmesugused võtted uppuja haardest vabanemiseks (üks võte vees), mitmesugused uppuja [illegible]ansporteerimisvõtted — vedada omasuurust kaaslast 10 m peale 10 m ujumist ja kunstlik hingamine Schäferi või Holger Nielseni meetodi järgi.

Valitavad katsealad hõbemärgi saamisel on: riietes ujumine tüdrukutel 100 m ja poistel 150 m, kusjuures tüdrukud on riietatud pluusi ja seelikusse või kleiti ja poisid särki ning pükstesse. Veetrampimine — tüdrukutel 40 m ja poistel 50 m, süvasukeldumine umbes 1,20 m — kaks korda vee pealt, lahtiriietumine ujudes — riietus sama mis riietes ujumisel ja hüpe 3—5 meetri kõrguselt kas pea või jalad ees. Märgitud viiest erikatsest tuleb vabalt valida kaks.

Kõik noored, kes on huvitatud märgikatsete sooritamisest käesoleval suvel ja soovivad teada lähemaid üksikasju märgikatsete kohta, teatagu oma nimi ja aadress EESTI ABI Noortekeskusele aadressil:

EESTI ABI Noortekeskus, Skräddargränd 2 B, I, Stockholm,

mille pea[illegible] neile saadetakse välja üksikasjalik [illegible]nd märgikatsetele valmistumiseks. [illegible]ored, kes viibivad suvikodudes või kuuluvad gaidide-skautide üksustesse, pöördugu juhiste saamiseks suvikodude kasvatajate või üksuste juhtide poole.